

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Lenka Zatloukalová

Konec amerického snu v díle

Francise Scotta Fitzgeralda

Olomouc 2016

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů, literatury a elektronických zdrojů.

V Olomouci

dne 24. června 2016

(Lenka Zatloukalová)

Poděkování

Děkuji doc. Mgr. Jaroslavu Valovi, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, poskytování cenných rad a připomínek.

OBSAH

ÚVOD	5
1 FRANCIS SCOTT FITZGERALD	6
1.1 ŽIVOTOPIS	6
1.2 PŘEHLED TVORBY	8
1.3 ZTRACENÁ GENERACE	9
1.4 CHARAKTERISTIKA DOBY	10
2 AMERICKÝ SEN	12
3 VELKÝ GATSBY	14
3.1 KOMPOZICE KNIHY	14
3.2 ZÁKLADNÍ DĚJOVÁ LINIE	15
3.3 CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH POSTAV	17
3.4 ZOBRAZENÍ AMERICKÉHO SNU.....	22
3.4.1 Vzestup.....	22
3.4.2 Vrchol.....	26
3.4.3 Úpadek	30
3.5 DALŠÍ SYMBOLY A MOTIVY	32
4 NĚŽNÁ JE NOC	36
4.1 KOMPOZICE KNIHY	36
4.2 ZÁKLADNÍ DĚJOVÁ LINIE	36
4.3 CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH POSTAV	39
4.4 ZOBRAZENÍ AMERICKÉHO SNU.....	42
4.4.1 Vzestup.....	42
4.4.2 Vrchol.....	44
4.4.3 Úpadek	47
4.5 DALŠÍ SYMBOLY A MOTIVY	51
5 SHRUTÍ	54
6 NÁVRHY MOŽNÉHO DIDAKTICKÉHO VYUŽITÍ	56
ZÁVĚR	60
POUŽITÉ ZDROJE	61
ANOTACE	63

ÚVOD

Tvorba amerického spisovatele Francise Scotta Fitzgeralda dnes patří mezi klasiku světové literatury. I když v naší zemi může být tento autor někomu neznámý, ve Spojených státech se jeho díla řadí k povinné školní četbě. Hlavním pojátkem mezi jeho díly je tematika amerického snu, která je stále aktuální i dnes, o téměř jedno století později. Cílem této práce je analyzovat jeho dva romány *Velký Gatsby* a *Něžná je noc* právě z hlediska vyobrazení amerického snu.

V první kapitole své práce se zabývám osobou autora. Popisuji zde jeho život od dětství až po dospělost i jeho manželství se Zeldou Sayreovou, které výrazně ovlivnilo jeho tvorbu. V této kapitole popisuji také širší spisovatelskou skupinu, ke které se Francis Scott Fitzgerald řadí, a popisuji dobu, ve které autor žil. Samostatná kapitola se pak věnuje definici amerického snu.

Další kapitoly jsou věnovány samotným románům *Velký Gatsby* a *Něžná je noc*. Za stěžejní část těchto kapitol považuji vyobrazení amerického snu v těchto dílech. Dále nechybí popis kompozice knih, charakteristika postav či dějová linie, podrobněji se věnuji i ostatním motivům a symbolům, které v románech můžeme najít. V závěru připojuji shrnutí obou románů s vlastním názorem. Svou práci doplňuji návrhy didaktického využití v hodinách literární výchovy.

Dle mého názoru můžeme o Fitzgeraldových knihách říci, že se právem řadí mezi slavné světové počiny a není překvapením, že i dnes jsou velmi oblíbené a vyhledávané.

1 FRANCIS SCOTT FITZGERALD

1.1 Životopis

Francis Scott Key Fitzgerald se narodil 24. září 1896 v St. Paulu, ve státě Minnesota na americkém Středozápadě. Oba jeho rodiče byli katolíci irského původu. Otec Edward vlastnil obchod s proutěným nábytkem a matka Molly pocházela ze zbohatlické rodiny velkoobchodníků s potravinami. Protože otcí se v podnikání nedařilo, rodina se často stěhovala, a z finanční tísně ji často zachraňovali právě příbuzní Fitzgeraldovy matky. Fitzgerald již jako dítě vnímal hrozbu chudoby velmi citlivě a děsil se toho, že by mohl být rodičům odebrán a umístěn do ústavní péče.

Francis navštěvoval základní školu v rodném St. Paulu a následně nastoupil na katolickou střední školu Newman. Zde se stal členem školního fotbalového týmu. Důležité pro něho bylo i setkání s Cyrilem Sigourneyem, což byl katolický duchovní, který Fitzgeralda uvedl do světa klasické literatury a také jako jeden z prvních rozpoznal jeho výrazný literární talent. Po maturitě v roce 1913 se rozhodl zůstat v New Jersey a pokračoval ve studiích na Princetonské univerzitě. Studium na prestižní škole zaručovalo vstupenku do vyšších společenských kruhů, kam se Fitzgerald toužil už od mládí dostat, avšak pro svou komplikovanou povahu nebyl schopen se společensky začlenit, ani studia ho nenaplňovala tak, jak si představoval a záhy se stal velmi podprůměrným studentem. Před jistým neúspěchem u závěrečných zkoušek ho zachránila první světová válka.

V roce 1917 nedokončená studia opustil a přihlásil se do výcvikového tábora v Montgomery v Alabamě. Fitzgerald sice prošel vojenským výcvikem, avšak války se nikdy aktivně nezúčastnil, což ho mrzelo a později svému příteli Ernestu Hemingwayovi jeho válečné zážitky velmi záviděl. Sám Fitzgerald však přiznal, že do armády nevstoupil proto, aby mohl bojovat za svou vlast, ale kvůli společenskému tlaku, který na něho byl vyvíjen. I přesto bylo toto životní období pro Scotta zlomové. Právě v Montgomery se na jednom z večírků v country clubu seznámil se svou budoucí manželkou Zeldou Sayreovou. Zelda žila přesně takový život, jaký Fitzgerald vždy obdivoval. Pocházela z rodiny s dlouhou tradicí. Její předkové byli osadníci z Long Islandu, kteří se před občanskou válkou přesunuli na jih do Alabamy, a její otec byl zámožný advokát. Zelda byla již jako

dítě velmi aktivní, věnovala se tanci a baletu. Byla inteligentní, avšak škola ji příliš nezajímala. Ráda vyhledávala pozornost mužů a rychle se začlenila do řad zlaté mládeže.

Dvojice se potkala v červenci 1918, v prosinci měl Scott odjet do Evropy, k čemuž nakonec nedošlo, a po válce se usadil v New Yorku, kde se pokoušel žít psaním a kde také začal hojně pít. Tento nešvar ho pronásledoval do konce života. O dva roky později požádal Zeldu o ruku, avšak její rodina nebyla nadšená, nejen z důvodů jeho častých opileckých eskapád či skutečnosti, že byl katolík, ale také pro jeho nedostatečné finanční zajištění. V září 1920 Fitzgerald dokončil román *Na prahu ráje* a jeho rukopis byl rychle přijat k vydání. Vydal se zpět do Montgomery, kde mu Zelda slíbila, že pokud kniha skutečně vyjde, vezme si ho. Román byl publikován v květnu a ve stejném měsíci proběhla i svatba. Fitzgeraldovi se v New Yorku rychle stali celebritami, ať už pro svůj divoký životní styl nebo pro velký úspěch románu *Na prahu ráje*. (Strombergová, 1999)

K veřejnému vnímání manželů Fitzgeraldových jako celebrit napomohla především masová média, která pečlivě sledovala jejich život. To bylo součástí nové americké kultury dvacátých let, ve které díky novým technologiím vznikla jakási „nižší“ kultura, která byla atraktivní pro širší masu obyvatel. (Prigozy, 2002)

V únoru 1921 Fitzgerald dokončil další román *Krásní a prokletí* a Zelda zjistila, že čekají dítě. Manželé se rozhodli pro návrat do St. Paulu, kde se jim narodila dcera Frances „Scottie“. Jelikož Zeldu život v domácnosti nebavil, sehnala pro dceru chůvu a začala přispívat do různých časopisů. V roce 1924 manželům začaly docházet finanční prostředky. Proto se rozhodli odstěhovat do Francie, konkrétně na Francouzskou riviéru. Zde Fitzgerald začal pracovat na románu *Velký Gatsby* a poněkud znuděná Zelda si začala románek s leteckým důstojníkem Edouardem Jozanem. Vzniklá situace vyústila v manželskou krizi, v jejímž závěru se Zelda pokusila o sebevraždu spolykáním léků. V dubnu 1925 byl román *Velký Gatsby* vydán a sklidil obrovský úspěch. To značně pomohlo vyčerpanému rodinnému rozpočtu. Zelda několikrát znovu otěhotněla, avšak o dítě vždy přišla. Tato skutečnost vedla k dalšímu zhoršení jejího psychického stavu.

Během let strávených ve Francii se Fitzgeraldovi často stýkali s dalšími významnými umělci doby, mezi které patřili například Ernest Hemingway, John dos Passos, Gerturuda Steinová či malíř Pablo Picasso. Vztah manželů Fitzgeraldových s Ernestem Hemingwayem byl silně ambivalentní. Se Zeldou si Hemingway nikdy do oka nepadl a Scott mu záviděl

jak válečné zkušenosti, tak jeho charisma. Docházelo dokonce ke spekulacím, že jejich vztah je homosexuální, což se nikdy nepotvrdilo.

Brzy po vydání *Velkého Gatsbyho* vyšla sbírka povídek *Všichni smutní mladí muži* a krátce poté začal Fitzgerald pracovat na svém dalším románu *Něžná je noc*, jehož dokončení mu trvalo dlouhých devět let. V roce 1930 byla Zelda kvůli fyzickému vyčerpání a špatnému psychickému stavu hospitalizována v psychiatrické léčebně. Tamní lékaři jako diagnózu stanovili schizofrenii. Později se přestěhovala do švýcarského sanatoria v Monteraux. Po jejím propuštění v roce 1931 se manželé krátce zdrželi v Paříži, kde se setkali s několika přáteli a poté se vrátili do New Yorku. Lesk velkoměsta jim však už nic neříkal a tak se rozhodli pro návrat do Zeldina rodiště – alabamského Montgomery. Místní atmosféra se však Fitzgeraldovi nezamlouvala a proto s povděkem kývnul na nabídku společnosti Metro – Goldwyn – Mayer napsat scénář pro film *Rusovláška*. Sklidil však neúspěch, se kterým se jen těžko smířoval.

V únoru 1932 se zdravotní stav Zeldy opět zhoršil a byla umístěna na psychiatrickou kliniku v Baltimoru. Jistou formu úlevy jí přinesla práce na dalším románu, který nesl výrazné biografické prvky. To se nelíbilo jejímu muži, který ji nabídl pomoc a choulostivé pasáže z románu vypustil. Poslední léta života trávil Fitzgerald v Hollywoodu, přičemž hlavním důvodem bylo finanční ohodnocení. Psaní filmových scénářů považoval za druhořadou spisovatelskou práci. Jeho partnerkou se stala novinářka Sheilah Grahamová. Nakonec v důsledku letitého alkoholismu roku 1940 zemřel. (Strombergová, 1999)

1.2 Přehled tvorby

Romány

Na prahu ráje – 1920

Krásní a prokletí – 1922

Velký Gatsby – 1925

Něžná je noc – 1934

Poslední magnát – 1941 (vydáno posmrtně)

Sbírky povídek

Bláznivá neděle a jiné povídky

Žabci a filozofové - 1920

Povídky jazzového věku – 1922

Všichni smutní mladí muži – 1926

(Strombergová, 1999, s. 133-136)

Fitzgerald během života napsal přes 180 povídek (Petry, 1989).

1.3 Ztracená generace

Francise Scotta Fitzgeralda řadíme mezi autory tzv. „ztracené generace“. Termín poprvé použila americká spisovatelka Gertruda Steinová a její výrok „*Všichni jste ztracená generace*“ využil Ernest Hemingway jako motto svého románu *Fiesta*. (Lewicki, 1984, s. 57)

Poválečným centrem západního uměleckého života se stala Paříž, ve které se vyvinuly nové, moderní umělecké směry jako symbolismus, kubismus, dadaismus, surrealismus a další. Zatímco v Americe docházelo k postupnému uvolňování morálky a následné prohibici, Paříž byla inspirativním a myšlenkově otevřeným místem, které se stalo domovem velkému množství mladých umělců. (Bradbury, 2003) Francie dvacátých let poskytovala umělcům nevídanou svobodu tvorby, kterou by v Americe hledali jen stěží. I přesto si většina z nich své americké občanství ponechala. (Baym, 2003)

Přední umělci ztracené generace tvořili okruh přátel okolo Gertrudy Steinové a její životní partnerky Alice B. Toklasové. Mezi hlavní představitele této umělecké skupiny patřili Francis Scott Fitzgerald, Ernest Hemingway, William Faulkner a Ezra Pound. (Bradbury, 2003) Ve svých dílech zachycovali své zkušenosti a zážitky, kterými prošli během první světové války, stejně jako zobrazovali deziluzi poválečné Ameriky a znechucení nad americkým materialismem. (Lewicki, 1984)

1.4 Charakteristika doby

Dvacátá léta minulého století byla pro Ameriku obdobím dramatických změn. Poprvé v historii žilo více lidí ve městech než na venkově. V zemi došlo k obrovskému technologickému pokroku. Bohatství Spojených států se po první světové válce téměř zdvojnásobilo. Rozšířením reklamy a sítí obchodních řetězců postupně docházelo k tzv. konzumnímu způsobu života. Lidé mohli utrácet, pořizovali si lednice, první rádia a také první automobily. Docházelo k postupnému odklonu od tradičních hodnot, jako jsou rodina a náboženství. Morálka se výrazně uvolnila. (Freidman, 2013)

Významným obdobím je čas prohibice, která započala roku 1919 ratifikací 18. dodatku americké ústavy, jenž zakazoval výrobu, prodej a transport alkoholických nápojů. Účinek byl však přesně opačný. Namísto abstinence lidé pili ještě více a kriminalita se výrazně zvýšila. Vznikly tajné bary a zločinecké gangy, které alkohol do USA pašovaly. (History.com, 2010)

Toto období, nazývané také jazzový věk, přineslo mnoho kulturních změn – hedonistický způsob života a masivní prosperita vedla ke vzniku nové, uvolněné mladé generace. Americký blahobyt lákal nespočet přistěhovalců. Od roku 1900 se počet imigrantů navýšil asi o 15 milionů. Příchod tolika lidí neamerického původu vedl ke společenské tenzi a rozvoji různých organizací bojujících proti národnostním menšinám, jako například Ku – Klux - Klan.

Přínos afro – americké kultury byl patrný jak v literatuře, kde je toto období označováno jako Harlemská renesance, tak i v hudbě, pro kterou je charakteristický jazz a umělci jako Louis Armstrong a Duke Ellington. Vzniká lidskoprávní organizace NAACP, požadující stejná práva pro občany tmavé pleti. (Freidman, 2013)

Atmosféru doby, její energii a následnou deziluzi ve svých dílech kromě Francise Scotta Fitzgeralda zachytil také Ernest Hemingway ve svých románech *Fiesta* či *Sbohem armádo* a také Sinclair Lewis v dílech *Hlavní třída* a *Babbit*. Pro tuto skupinu spisovatelů se ujalo označení ztracená generace. (Freidman, 2013)

Výrazně se mění také život žen – moderní žena dvacátých let, pro kterou se v angličtině ujal termín flapper, v češtině ptáče, nosí krátké mikádo a sukni ke kolenům. Typická je vyšší míra emancipace. Ženy získávají volební právo. Technologický pokrok a

vynálezy jako lednice či pračka usnadňují život. Objevují se první antikoncepční prostředky.

Toto období velkých protikladů, někdy označováno jako kulturní občanská válka, pro kterou je typický střet obyvatel velkoměst a venkova, katolíků s protestanty, bílých a černých, emancipovaných žen a obhájkyň tradičního rodinného života, je důležitou součástí bouřlivých dvacátých let. (History.com, 2010)

2 AMERICKÝ SEN

Poprvé se pojem americký sen objevil v knize Jamese Truslowa Adamse *The Epic of America* z roku 1931, kde je definován jako:

„Sen o zemi, v níž by měl být život lepší, bohatší a plnější s možností pro každého jedince podle jeho schopností a cílů. Tento sen je obtížné správně podat evropským vyšším vrstvám. Dokonce i mnozí z nás se stali nedůvěřivými a apatickými. Není to sen o drahých autech a vysokých platech, ale spíše o společenském řádu, ve kterém každý muž a každá žena bude moci dosáhnout nejvyšší mety. Samozřejmě vzhledem k příslušným předpokladům. Každý bude zároveň uznávaným druhými za kvality, jakými disponuje. Bez ohledu na to, co náhodné okolnosti jeho existence a společenského postavení určují.“ (s. 404 - 405)

„Americký sen“ se stal rozšířeným pojmem, který obecně slouží k popisu amerického způsobu života. Avšak představa amerického snu může být značně individuální, proto neexistuje jednotná uznávaná definice a také chápání amerického snu se v průběhu času měnilo. Základy této idey můžeme nalézt již v Deklaraci nezávislosti Spojených států, kde stojí:

„Pokládáme za samozřejmé pravdy, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, že jsou obdařeni svým stvořitelem určitými nezcizitelnými právy, že mezi tato práva náleží život, svoboda a sledování osobního štěstí. Že k zajištění těchto práv se ustanovují mezi lidmi vlády, odvozující svoji oprávněnou moc ze souhlasu těch, jimž vládnou. Že kdykoliv počne být některá vláda těmto cílům na překážku, má lid právo jí změnit nebo zrušit a ustanovit vládu novou, která by byla založena na takových zásadách a měla svoji pravomoc upravenou takovým způsobem, jak uzná lid za nejvhodnější pro zajištění své bezpečnosti a svého štěstí.“

Znamená to tedy, že všichni lidé by měli mít stejnou příležitost stát se úspěšnými, bez ohledu na jejich společenské postavení, etnickou příslušnost či náboženské vyznání. Amerika už odedávna nabízí možnost jít si za svým snem. Za snem, který se může stát skutečností. Ne nadarmo se Spojeným státům přezdívá země neomezených možností. Avšak ani zde není nic zadarmo. Kromě jasně vytyčeného cíle, tedy jakési životní vize, je nezbytně nutná také tvrdá práce a ochota se svému snu podvolit a pro jeho dosažení udělat

vše. Americký sen by měl být dostupný pro všechny občany, bez ohledu na to, z jaké sociální vrstvy pochází a také všichni lidé by si k jeho naplnění měli být nápomocni.

V samotném zrodu svobodných Spojených států Americký sen pro první evropské přistěhovalce znamenal především náboženskou svobodu a konec pronásledování v rodné zemi, později se chápání tohoto pojmu měnilo. Americký sen dvacátého století představoval spíše naplnění materiálních hodnot. Díky zbohatnutí národa po první světové válce si lidé mohli dovolit utrácet. Technologický rozvoj a rozšíření medií, jako televize či rádia, umožnil rozmach reklamy. To vedlo k situaci, že všichni lidé si kupovali stejné zboží. Nová média měla vliv na vývoj americké kultury, která požadovala přístupnost pro širší vrstvu obyvatel. To vedlo ke zvýšení kvantity na úkor kvality. Tento konzumní způsob života, ve kterém se lidské štěstí rovnalo množství nakoupeného zboží, se stal pro Ameriku zcela typickým.

3 VELKÝ GATSBY

3.1 Kompozice knihy

Kniha *Velký Gatsby* je rozčleněna do devíti kapitol. Kompozice díla je retrospektivní. Dějové linie jsou zde dvě – hlavní dějová linie, týkající se přítomnosti a vedlejší, která je tvořena tzv. *flashbacky*. Ty odhalují Gatsbyho minulost. Příběh je vyprávěn v *ich* – formě, což knize přidává na celkové čtivosti. Vypravěčem je Nick Carraway, který je zároveň jednou z hlavních postav příběhu. Rozmluvy mezi postavami jsou ohraničeny uvozovkami. Jazyk užitý v díle je převážně spisovný a velmi pestrý, autor často užívá metafor.

V knize se střídají krátké věty, kterých autor užívá hlavně v dialozích, s dlouhými souvětími, jichž je užito především v úvahách vypravěče a popisu okolí. První polovina románu působí klidně až rozvlekle, čtenář může mít dojem, že se toho příliš neděje. Tempo vyprávění nabírá na obrátkách ve třech závěrečných kapitolách, kde mají události rychlý spád. Časový rámeček knihy je jasně daný, známe nejen konkrétní rok, ale i roční období. Také kapitoly obsahující retrospekci mají jasné časové zařazení. Konkrétně pojmenovaná jsou všechna místa, která se v románu objevují.

Většina postav je charakterizována přímo, avšak jedná se pouze o úvodní vykreslení. Dochází u nich k postupnému vývoji a proměnám, které jsou patrné z jejich postojů a chování. I postavy, které na první pohled působí kladně, se v závěru mohou měnit v hrdiny záporné, tak, jako tomu je například u hlavní hrdinky Daisy Buchananové.

Román *Velký Gatsby* je pravděpodobně autorovou nejúspěšnější knihou, která v široké povědomí vešla i díky několika filmovým zpracováním. Kdybychom měli na děj knihy nahlížet z hlediska dějové výstavby, pak by členění vypadalo následovně:

Expozice – Nick se nám uvádí jako vypravěč, představuje sebe a hlavní postavy v příběhu, jejichž popis je ovlivněn subjektivními pocity. Popisuje prostředí, ve kterém se ocitl a hned v úvodu nastiňuje, že nyní už se v tomto prostředí nepohybuje.

Kolize – Nick se seznamuje se svým sousedem Gatsbym a dozvídá se, že jeho sestřenice Daisy je jeho dávná láska. Společně se svou přítelkyní Jordan Bakerovou dvojicí umožní, aby se zase po letech setkala. Čtenář také zjišťuje, že manželství Daisy a Toma není šťastné a poodhaluje aspekty Tomovy nevěry s Myrtle Wilsonovou.

Krise – Daisy se stále častěji stýká s Gatsbyem. Tomu však nestačí její opětovaná láska, vytrvale požaduje, aby svému manželovi řekla, že ho nikdy nemilovala. To ale Daisy nedokáže. Zároveň George Wilson odhaluje nevěru své ženy a rozhodne se, že se z města odstěhují.

Peripetie – Při odjezdu z hotelu Plaza Gatsbyho auto srazí Myrtle Wilsonovou, ta na místě umírá. Auto řídila Daisy.

Katastrofa – Gatsby z lásky k Daisy bere vinu na sebe. Plánuje utéct z města i s Daisy, ta si však dává na čas. Tom navede George Wilsona na myšlenku, že vrahem jeho ženy je Gatsby. Wilson se rozhodne pro pomstu a Gatsbyho zastřelí, poté zbraň obrací proti sobě. Nick ukončí svůj vztah s Jordan. Organizuje Gatsbyho pohřeb, na který však nikdo nedorazí. Tom a Daisy se odstěhují z domu, jejich vztah zůstává nezměněn.

3.2 Základní dějová linie

Nedaleko New Yorku se rozkládají dva malé ostrovy – Západní a Východní Vejce. Přestože jsou tvarem téměř totožné, obyvatelé obou oblastí se od sebe velmi liší. Vypravěč románu, Nick Carraway, si na léto pronajímá domek na Západním Vejci. Rád by se zde věnoval studiu ekonomie, aby později našel uplatnění na americké burze. V přímém sousedství Nickova domu se do výšky vypíná honosné sídlo, jehož majitelem je tajemný pan Gatsby.

Nedlouho poté, co se Nick nastěhuje, přijímá pozvání k obědu do domu své sestřenice Daisy na Východním Vejci. V domě ho přivítá její manžel Tom Buchanan, se kterým se Nick zná již z dob univerzitních studií. Kromě Nicka je na návštěvě v domě i Daisyina přítelkyně, známá golfistka Jordan Bakerová.

O několik dní později se Nick vydává vlakem do New Yorku. Ve vlaku potká Toma, který ho donutí vystoupit v údolí popela, což je průmyslová oblast na okraji města. Společně se vydají do autodílny George Wilsona, jehož žena Myrtle je Tomovou utajovanou milenkou. Tom si s Myrtle domluví schůzku ve svém New Yorkském bytě, kam nakonec kromě Toma s Nickem a Myrtle dorazí i její sestra Catherine a sousedé McKeeovi.

Dalšího dne Nicka probudí posílček s pozvánkou na jeden z Gatsbyho večírků, který se koná téhož večera. Na večírku se to hemží lidmi a také dohady o tom, kdo je pan Gatsby. Zdá se, že nikdo z přítomných hostitelek nikdy neviděl. Na večírku je i Jordan Bakerová. V závěru večera se Nick seznamuje s Gatsbym, který ho sám vyhledá. Po nějaké době se u Nicka pan Gatsby zastaví, aby ho pozval na oběd v New Yorku. Po cestě Gatsby začne sám od sebe vykládat o své minulosti a všechna svá tvrzení se snaží podložit různými důkazy. Celé vyprávění na Nicka působí vykonstruovaně a až neuvěřitelně fantasticky. Nick s Gatsbym jdou na oběd do tajného baru v centru New Yorku. Místnost je plná místních celebrit a vysoce postavených lidí. Gatsby Nicka seznámí se svým blízkým spolupracovníkem Meyerem Wolfsheimem, který nechal v roce 1919 zfalšovat výsledky národní baseballové ligy.

Později Nick dorazí na schůzku s Jordan, která mu poví, odkud zná Gatsbyho. Zároveň mu popíše vztah mezi Gatsbym a Daisy a požádá ho, aby po letech napomohl jejich vzájemnému setkání. Nick žádosti Jordan vyhoví a schůzka v nervózní atmosféře proběhne. V závěru Gatsby pozve Daisy k sobě domů a ta je unesena jeho bohatstvím.

Bujaré večírky v Gatsbyho domě ze dne na den skončí a dům se zahalí do tmy. Nick se dozví, že Daisy začala Gatsbyho pravidelně navštěvovat a ten, aby předešel pomluvám, propustil veškeré služebnictvo. Na následující den je naplánovaný oběd u Bachananů, kam je Nick pozván. Když dorazí ke své sestřenici, v domě je kromě ní a Toma také Gatsby a Jordan Bakerová. Ve velmi napjaté atmosféře Tom začíná chápat, že Daisy ho chce opustit, proto rychle navrhne výlet do města. Protože Gatsby nemá v autě dost benzínu, navrhne Tom, že pojedou spolu s Jordan jeho vozem a po cestě se zastaví na benzinové stanici. Zastaví se právě u Wilsona, který obdivuje žlutý sportáček. Stihne ještě Tomovi říct, že se s Myrtle stěhují pryč z města, jelikož odhalil její nevěru, ne však milence. Tom si uvědomí, že během jednoho dne přišel o manželku i o milenkou a to jím otřese.

Skupinka si dá sraz v hotelu Plaza, kde si pronajmou soukromé apartmá. I zde všichni hojně popíjejí. Nakonec dochází ke konfrontaci Toma a Gatsbyho. Tom se Gatsbymu vysměje, že je zbohatlík bez způsobů, který ke svému majetku přišel podivným způsobem a který, díky svému obyčejnému původu, mezi skutečnou elitu nikdy patřit nebude. Gatsby požaduje po Daisy, aby se Tomovi vzepřela, to však ona nedokáže. Protože je silně rozrušená, rozhodnou se všichni vrátit zpět na Východní Vejce.

Když dorazí do údolí popela, kolem autoopravny Wilsona je shluk lidí. Došlo k nehodě, při níž neznámý řidič ve žlutém sportáku srazil Myrtle a ujel. Ta byla na místě mrtvá. Tom vyhledá Wilsona a řekne mu, komu vůz patří. Po návratu domů Nick odmítá pozvání na večeri a v nedalekém křoví narazí na ukrývajícího se Gatsbyho. Po krátkém rozhovoru vyjde najevo, že auto řídila Daisy a že Gatsbymu slíbila odchod od manžela. Následujícího dne se Nick ihned po probuzení vydává ke Gatsbymu, aby mu doporučil rychle uprchnout z města. Ten však vyčkává telefon od Daisy, se kterou je domluven na společném útěku. Nick odjíždí do práce na Wall Street. Mezitím ve Wilsonovi dozrává plán pomsty. Vydá se do Gatsbyho sídla, zastřelí ho a následně obrátí zbraň proti sobě.

O půl hodiny později se Nick dozvídá o Gatsbyho smrti. Obratem volá k Daisy, tu však doma nezastihne. Sluha mu sdělí, že manželé Buchananovi odcestovali neznámo kam a vrátí se neznámo kdy. Nick začne obstarávat pohřeb, účast však všichni Gatsbyho přátelé a kolegové odmítnou. Na situaci se přizíví i všechna media, která na Gatsbyho svalí všechnu špínu několika posledních let. Nakonec dorazí pouze Gatsbyho starý otec, který vzpomíná na jeho mládí. Nick je nakonec v závěru natolik znechucen svými zážitky, že se z New Yorku vrací zpět domů na středozápad.

3.3 Charakteristika jednotlivých postav

Jay Gatsby

Hlavní postava, která dala románu jméno. Asi třicetiletý muž pocházející z chudého venkovského prostředí Severní Dakoty, který se vypracoval v neuvěřitelného boháče. Postava Gatsbyho je od počátku knihy zastřena mlhou tajemství. Čtenáři je zpočátku jasné pouze to, že je bohatý a také, že mu bylo nějakým způsobem ublíženo. Všechny otázky Gatsbyho existence jsou však postupně zodpovězeny a budeme se jimi podrobněji zabývat v dalších kapitolách.

Gatsby je v knize milencem Daisy Buchananové a sousedem vypravěče Nicka Carrawaye. Je jedinou postavou, na kterou se Nick ve svém vzpomínání dívá pozitivně. Je zobrazen jako nevinný idealista a oběť zkažené doby.

Nelze opomenout několik podobností mezi Jayem Gatsbym a autorem samotným. I když Fitzgerald zdaleka nepocházel z tak skromných poměrů jako Gatsby, i on se musel k úspěchu postupně vypracovávat. Paralelu pak můžeme vidět v umístění domova Daisy, tedy na americkém jihu, odkud pocházela i Scottova žena Zelda. Odmítla se za Scotta vdát, dokud nebude úspěšný a dokud ji nebude schopen finančně zabezpečit. Jak uvádí Powers (2013) Fitzgerald stejně jako Nick shledával nový životní styl lákavým a vzrušujícím, a stejně jako Gatsby byl motivován láskou k ženě, která pro něho symbolizovala vše, po čem toužil, a čím zároveň opovrhoval.

Nick Carraway

Nick Carraway je svobodný třicátník, který pochází ze zámožné rodiny z amerického Středozápadu. Po studiích se rozhodne pracovat s cennými papíry, proto se přesouvá na východní pobřeží a pronajímá si domek na jednom z ostrůvků s názvem Západní Vejce, které se nachází nedaleko New Yorku. Jeho sousedem se stává tajemný pan Gatsby. Na protějším Východním Vejci bydlí jeho sestřenice z druhého kolene Daisy se svým manželem Tomem. Ti mu představí svoji přítelkyni, úspěšnou golfistku Jordan Bakerovou, se kterou Nick naváže bližší vztah.

Nickova postava je pro příběh velmi důležitá – sám je totiž vypravěčem příběhu a zároveň jedním z jeho účastníků. Z tohoto důvodu jsou situace vyobrazené v knize zřetelně jeho pohledem. Sám sebe Nick uvádí takto:

„Když jsem byl mladší a mnohem citlivější, dostal jsem od otce radu, o které dodnes občas přemítám.

„Pokaždé, když se ti zachce někoho kritizovat,“ řekl mi, „uvědom si, že každý nemá takové výhody jako ty.“

... „Od té doby jsem velice zdrženlivý v úsudku, což mi umožnilo objevit nejednu zvláštní povahu a taky ze mě udělalo oběť pro spoustu neodbytných otravů.“ (s. 9)

Nick si však otcovu radu vyložil po svém, a tak se za jeho shovívavostí a zdrženlivostí skrývá spíše alibismus. Ačkoliv je schopen snadno odhalit nedostatky druhých, své vlastní chyby si příliš nepřipouští. Sám také prohlašuje:

„Každý člověk podezírá sám sebe aspoň z jedné základní ctnosti: já jsem jeden z mála čestných lidí, které jsem v životě potkal.“ (s. 72)

Přestože Nick sám druhým skutečně nic špatného nepřeje, pokud je svědkem špatnosti, neučiní nic, aby jí zabránil. I on se tak nepřímou podílí na tragických událostech, ke kterým v příběhu dojde. V závěru však dochází k silnému rozčarování a proto se Nick rozhodne život na východě opustit a vrátí se zpět na Středozápad.

Daisy Fayová Buchananová

Daisy je mladá, bohatá žena, pocházející z Louisville v Kentucky. Lze odhadovat, že inspirací autorovi byla jeho žena Zelda Fitzgeraldová, rovněž atraktivní jižanská kráska z vyšší společnosti, která pro Fitzgeralda byla dlouho nedostižná. Daisy je sestřenicí Nicka Carrawaye a objektem lásky Jaye Gatsbyho. Její manžel je Tom Buchanan, mají spolu jedno dítě, které se však v příběhu téměř neobjevuje a ani do děje nijak nezasahuje.

V mládí potkává Jaye Gatsbyho, mladého vojína, který se do ní beznadějně zamiluje. Noc předtím, než odcestuje do Evropy, se spolu pomilují a Daisy mu slíbí, že na něho počká. Pro Daisy však sliby příliš neznamenají. O pár měsíců později se vdá za Toma Buchanana, zámožného muže, se kterým kvůli jeho častým nevěrám nevede příliš spokojený život. Daisy však přemýšlí spíše pragmaticky než romanticky. Nejlépe její povahu odhaluje tento úryvek:

„Gatsby se ke mně strnule obrátil: „U něj v domě nedokážu nic říct, kamaráde.“

„Ona všechno prozradí hlasem,“ poznamenal jsem. „Má ho plný –“ zaváhal jsem.

„Má ho plný peněz,“ řekl náhle.

To bylo ono! Předtím mi to nikdy nedošlo. Ano, její hlas byl plný peněz – od nich pocházelo to nevyčerpatelné kouzlo, které v něm stoupalo do výšek a zase klesalo, zvonil penězi, bzučely v něm jako činely...vysoko v bílém paláci královská dcera...dívka ze zlata...“ (s. 138)

Nick Daisy popisuje jako krásnou a okouzlující, s vybranými způsoby již od dětství, vychovanou v aristokratickém prostředí a uvyklou na bohatství. Na druhou stranu je její povaha plytká, znuděná a vrtkává. Ačkoliv pro Gatsbyho je Daisy ztělesněním dokonalosti,

pro čtenáře není těžké odhalit, že její charakter se od jeho představy značně liší. Ale má i své světlé stránky.

„Poslyš Nicku, víš co jsem řekla, když se narodila? Chceš to slyšet?“

„Samozřejmě.“

„Uvidíš z toho, jak jsem se začala dívat na – na to všechno. Narodila se sotva před hodinou a Tom byl bůhví kde. Probudila jsem se z éteru, cítila jsem se totálně opuštěná, a hned jsem se ptala sestry, jestli je to kluk nebo holka. Řekla mi, že je to děvče, tak jsem se otočila ke zdi a začla brečet. „Tak jo,“ řekla jsem si, „jsem ráda, že je to holka. A doufám, že z ní bude husička. To je nejlepší, jak to v tomhle světě může pro holku dopadnout, že z ní je hezká, hloupá husička.“ (s. 28)

Je patrné, že Daisy není úplně hloupá a sebestředná. Na osudu její dcery jí záleží, chtěla by pro ni co nejlepší život. Avšak sama Daisy se společenskému nátlaku natolik přizpůsobila, že svému dítěti neumí být morálním vzorem. Její chování je ovlivněno touhou mít bezproblémový život bez jakýchkoliv komplikací. Zatímco Gatsbyho láska k Daisy neslábne, Nick, který ji zpočátku považoval za oběť zlého manžela, odhalí její skutečný charakter a uvědomí si, že tragické události jsou především její zásluha.

Tom Buchanan

Tom Buchanan je manžel Daisy. Pochází, stejně jako ona z aristokratického prostředí. S Nickem se znají z dob studií na Yaleské univerzitě.

„Daisyin manžel měl kromě jiných fyzických předností pověst jednoho z nejsilnějších křidel, jaká kdy hrála americký fotbal v New Havenu – byl svým způsobem velkou celebritou, jedním z těch lidí, kteří v jednadvaceti dosáhnou tak závratné dokonalosti v nějakém úzkém oboru, že všechno, co přijde potom, pociťují už jen jako velké zklamání. Pocházel z příšerně bohaté rodiny – dokonce i na univerzitě mu vyčítali, jak rozhazuje peníze – ale pak odešel z Chicaga a přesídlil na Východ tak okázale, až to vyráželo dech. Přivezl si například stádečko pólových poníků z Lake Forestu. Těžko se dalo uvěřit, že někdo z mé generace je tak bohatý, že si něco takového může dovolit.“ (s.15)

Tom má slabost pro ženy. Krátce po svatbě začne Daisy podvádět a nejrůznější románky udržuje po celou dobu manželství. V době Nickova pobytu na Západním Vejci je jeho milenkou Myrtle Wilsonová. Toma můžeme označit za nejvíce negativní postavu celého příběhu. Ačkoliv jsou tragické události souhrou několika nešťastných náhod, je to právě Tom, který je uvede do pohybu a dá jim směr. On vnukne Wilsonovi myšlenku, že Myrtle zabil Gatsby a tím uvede do pohybu řetězec tragických událostí. Nutno podotknout, že postava Toma se v průběhu knihy příliš nevyvíjí. Čtenář ho poznává v negativním světle a tento pocit je pak dále umocňován.

Jordan Bakerová

Jordan Bakerová je známá úspěšná golfistka, přítelkyně manželů Buchananových, která zná Daisy už z rodného Louisville. S Nickem se seznámí na večeři u Buchanánů, ten jejímu kouzlu ihned propadne. Naváží spolu intimní, ale komplikovaný vztah. Jordan je životem protřelá, znuděná, chladná a neupřímná žena. V jedné části knihy Nick vzpomíná na aféru, která se kolem Jordan udála – při jejím prvním důležitém turnaji měla posunout míček proti pravidlům. Sám Nick ji totiž popisuje jako „*nevyčísitelně nepoctivou*“ (s. 71).

Jordan jako jediná ženská postava, vystupující v knize, odporuje zvykům tehdejší doby a představuje nový poválečný typ ženy. Je to feministka, dostatečně samostatná a úspěšná na to, aby se potřebovala výhodně vdát. Ráda pije a baví se, oplývá poněkud mužskou povahou. I přesto ji baví nejrůznější drby a ráda s lidmi manipuluje.

Myrtle Wilsonová

Myrtle Wilsonová je žena, téměř čtyřicetiletá, manželka George Wilsona. Se svým mužem žijí v domku v údolí popela, kde vlastní autodílnu. Myrtle není příliš atraktivní, ale vyzařuje z ní živočišnost. Svého muže nenávidí, proto má intimní poměr s Tomem Buchanánem, i přesto, že se k ní chová, na rozdíl od jejího muže, hrubě. V závěru příběhu Myrtle umírá pod koly Gatsbyho auta, které však řídila Daisy. Myrtle opovrhne svým manželem, protože je obyčejný, zatímco Tom pro ni představuje vstupenku do světa luxusu, který jí alespoň v omezené míře poskytuje.

George Wilson

George Wilson je poměrně atraktivní, ale chudý majitel autodílny v údolí popela, který v knize tvoří protiklad k postavě Toma Buchanana. Je ženatý s Myrtle. Jejich manželství je bezdětné. Wilson je morálně bezúhonný člověk, který v závěru knihy po smrti své ženy zabije Gatsbyho. Nakonec spáchá sebevraždu.

V dobové recenzi se Mencken (1925) všem postavám knihy vysmívá – počínaje groteskním románkem Toma s Myrtle, přes Jordan Bakerovou, která se stala šampionkou podvodem a Gatsbym, který má být symbolem nové Ameriky konče. Kritizuje Fitzgeralda ne za to, že by postavy byly zobrazeny špatně, zdají se mu však příliš samozřejmé. Jediný Gatsby skutečně žije a dýchá, ostatní postavy jsou pouze loutkami, kterým nedokázal vdechnout dostatek života. Co však na románu vyzdvihuje je kouzlo a krása jazyka.

3.4 Zobrazení amerického snu

3.4.1 Vzestup

Fitzgeraldův román Velký Gatsby byl poprvé vydán v roce 1925 a můžeme ho označit jako autorovo nejúspěšnější dílo. Kniha vypráví příběh tajemného pana Gatsbyho, žijícího na Long Islandu, na ostrově Západní Vejce, v honosném sídle.

„Budova napravo byla podle všech měřítek kolosální – byla to přesná napodobenina nějakého normanského Hotel de Ville, na jedné straně s věží, prosvítající novotou pod tenkými výhonky čerstvého břechťanu, s mramorovým bazénem a s více než čtyřicetiakovým trávníkem a zahradou. Takhle vypadalo Gatsbyho sídlo.“ (s. 14)

Tyto dojmy čtenáři předkládá Nick Carraway, vypravěč příběhu a Gatsbyho novopečený soused. Je od počátku okouzlen luxusem, který tato módní oblast Spojených států poskytuje. Uvolněná prázdninová atmosféra a teplé sluneční paprsky dávají předzvěst léta, na které bude dlouho rád vzpomínat. Nick ještě netuší, jak moc se plete a že jeho *„potěšení z blízkosti milionářů za osmdesát dolarů měsíčně“ (s. 14)* se má změnit v životní kapitolu, na kterou by nejradši zapomněl.

Postava Gatsbyho je od počátku příběhu obstoupena neproniknutelnou aurou tajemství. Je neuvěřitelně bohatý a každý týden ve svém sídle pořádá okázalé večírky. Nečiní tak proto, že by nacházel potěšení v bouřlivých oslavách, dění v domě vždy pozoruje z povzdálí. Doufá totiž, že na jeden z těchto večírků dorazí i jeho láska Daisy, kterou neviděl už dlouhé roky. Gatsby Daisy poznal, když byl ještě mladý, nezkušený a chudý chlapec, v době výkonu vojenské služby. Shodou několika náhod se ocitl na jednom z jižanských večírků v nádherném domě jejích rodičů. O oné noci se v knize píše:

„Byla to první „slušná“ dívka, kterou v životě potkal. S lidmi z vyšších vrstev přišel předtím do styku za nejrůznějších okolností, o kterých bylo lepší nemluvit, ale vždycky ho od nich dělil neviditelný ostnatý drát. Daisy byla pro něho vzrušujícím způsobem žádoucí. Zpočátku za ní chodil s několika důstojníky z Camp Tayloru, později sám. Nevycházel z údivu – nikdy předtím nebyl v tak nádherném domě, ale dech mu bralo vědomí, že v tom domě žila Daisy – pro ni ovšem byl dům právě tak nezajímavý jako pro něho stanový tábor.“ (s.168)

Je to krásná Daisy nebo nádherný dům jejích rodičů, co Gatsbymu tolik imponuje? To je pro čtenáře velmi těžké rozhodnout. Velkou část jejího půvabu pro Gatsbyho představuje právě ta skutečnost, že žila dokonalý život, o kterém si on mohl nechat pouze zdát. Ukázka nám také prozrazuje, že Gatsby a Daisy jsou velmi odlišní. Co Gatsbyho naplňuje úžasem, to Daisy nechává naprosto chladnou. Daisy je však prvním člověkem z vyšších vrstev, ke kterému Gatsby pronikne. Zatímco všichni předtím mu dávali najevo svou nadřazenost, Daisy mu otevře bránu do světa, který ho odjakživa přitahoval.

Daisy pochází z takových poměrů, že ji jen máloco dokáže vyvést z rovnováhy. Když Gatsby odejde do války, slíbí mu Daisy, že na něho bude čekat. Avšak mladá dívka se ráda baví. Nedlouho poté pozná Toma Buchanana, který jí daruje šňůru perel za tři sta tisíc dolarů a slíbí mu svoji ruku.

Když se Gatsby po válce vrátí do Ameriky, ihned se vydá za Daisy. Tu už doma nedostihne. Dozví se, že se vdala, a rozhodne se, že ji musí za každou cenu získat zpět. Tou myšlenkou je natolik posedlý, že se stane hnacím motorem všech jeho pohnutek, činů, celého jeho života. Vše, co se v jeho životě od toho momentu stane, je podmíněno představě společného života s Daisy.

Podle Magnuma (1998) se Gatsby za pomoci sebediscipliny postupně připravuje přijmout vše, co mu náruč otevřené Ameriky nabízí a naivně si myslí, že dobrým prostředníkem k dosažení cíle mu bude právě Daisy Fayová. Neuvědomuje si, že do světa tradičního bohatství se mu nikdy nemůže podařit vstoupit, stejně tak, jako ho Daisy nebude nikdy schopna opustit.

V úvodu knihy se seznamujeme s vypravěčem a zároveň jedním z účastníků příběhu Nickem Carrawayem. O Nickovi víme několik věcí – je to třicátník, který se rozhodl ze svého domova na středozápadě přestěhovat na východ, ale poté se stalo něco, co ho donutilo vrátit se zpět domů. Dále víme, že Nick je bohatý. Nick je bohatý díky svému předkovi, který založil velkoobchod s železem, který dodnes vede jeho otec. Onen předek byl jeho prastrýc, který měl na podnikání čas, protože za sebe do občanské války poslal náhradníka. Také zjišťujeme, že Nick rád používá vzletný jazyk, má literární nadání a poté co krátce koketoval s myšlenkou stát se spisovatelem, se rozhodl pro pragmatictější kariéru na americké burze. A takovým způsobem nám v knize představuje ústřední postavu:

„Když jsem se loni na podzim vrátil z Východu, chtěl jsem, aby celý svět oblékl uniformu a postavil se už provždy do jakéhosi morálního pozoru. Nestál jsem už o žádné morální výlevy, při nichž by se mi dostalo výsady nahlédnout do lidského srdce. Jenom na člověka, který dal této knize jméno, jsem reagoval jinak – na Gatsbyho, jenž byl ztělesněním všeho, k čemu cítím opravdové opovržení. Jestliže se osobitost vytváří z jednodité řady úspěšných gest, pak na něm bylo skutečně něco oslnivého, jakási vypjatá citlivost pro přísliby života, jako kdyby byl napojen na některý z oněch složitých přístrojů, které zaznamenávají zemětřesení i na vzdálenost deseti tisíc mil. Tato vnímavost neměla nic společného se slabošskou přístupností dojmům, která se tak často skrývá pod noblesním označením „tvůrčí povaha“ – šlo o mimořádné umění doufat, romantickou připravenost, jakou jsem u nikoho jiného nikdy nenašel, a jakou už asi nikdy nenajdu. Ne – nakonec se ukázalo, že s Gatsbym je všechno úplně v pořádku a můj zájem o nicotné lidské nářky a chvilková citová vzplanutí dočasně vyhasl, když jsem zjistil, čeho všeho se Gatsby stal kořistí a uviděl to špinavé mračno prachu, které všichni rozvířovali za jeho sny.“ (s. 10-11)

Ten sen, o kterém Nick mluví, je americký sen. Americký sen dvacátých let minulého století znamenal jediné – stát se bohatým a poté ještě bohatším. Gatsby se tak ocitá ve světě, kde dost není nikdy dost. Americký sen jsme již v kapitole výše definovali jako

možnost dosáhnout stanovených cílů pomocí tvrdé práce bez ohledu na to, jaký má člověk původ. Kde tedy začínal sám Gatsby?

Gatsby se narodil v Severní Dakotě prostým rodičům, které „*ve svých snech za své rodiče nikdy nepřijal.*“ (s. 114) Již jako dítě vynikal schopností sebekázně a vůči chování svých obyčejných rodičů pociťoval určitou míru odporu. Ve scéně, kdy na Gatsbyho pohřeb přijede jeho otec a ukazuje Nickovi deník, který si vedl jako dítě, na něho vzpomíná takto:

„Jimmy prostě měl odhodlání, že to někam dotáhne. Vždycky měl taková podobná předsevzetí. Všiml jste si, jak tam má, že se bude vzdělávat? Na tom vždycky bazíroval. Jednou mi řekl, že jím jako prase, a já ho za to seřezal.“ (s. 197)

Jeho ambicióznost můžeme také odhalit v přísném režimu dne, který si již jako dítě nastavil. Věděl, že pouze stoprocentní soustředěnost k dosažení vlastního cíle ho dovede k naplnění jeho snu. Zakázal si proto veškerou zábavu a svůj zájem soustředil na zlepšování vlastní osoby. Jeho disciplinovanost je velmi obdivuhodná.

V sedmnácti letech odešel z domova, aby našel štěstí ve světě. V oblasti Hořejšího jezera tehdy kotvila jachta Dana Codyho, padesátníka, který zbohatl na obchodu s mědí v sedmdesátých letech. Zaměstnal Gatsbyho jako pomocnou sílu na své lodi, avšak brzy odhalil jeho dravou cílevědomost a Gatsby se tak stal jeho důvěrníkem. Nedlouho poté Dan Cody zemřel a odkázal mu nevídaně velký majetek. Ten však Gatsby nikdy nedostal, neboť se o pozůstalost podělila Codyho nejbližší rodina. Ještě větším darem, který Cody Gatsbymu poskytl, však byly dobré způsoby, kterým ho naučil, vytríbený vkus, schopnost orientovat se ve společnosti a vytrvalost v dosažení vytyčených cílů.

V Evropě zuřila první světová válka a Gatsby narukoval do armády. Ve výcvikovém táboře potkal Daisy Fayovou, později Buchananovou, které zcela propadl. Krátce poté odjel do válčící Evropy a v bojích si vedl mimořádně zdatně, zakrátko byl povýšen na majora a nakonec mu bylo umožněno krátce studovat na prestižní britské univerzitě v Oxfordu. Když zjistil, že se Daisy vdala za jiného, snahu získat ji zpět povýšil na svůj životní úděl. Rozhodl se stát se někým. V této snaze mu pomohl Meyer Wolfsheim.

„Vy jste mu pomohl, aby se zvedl v obchodě?“ zeptal jsem se.

„Pomohl! Já ho udělal.“

„Postavil jsem ho na nohy, když neznamenal nic, vytáhl jsem ho rovnou ze stoky. Viděl jsem hned, že je to pohledný mladík s uhlazeným chováním, a když mi řekl, že studoval v Oggsfordu, věděl jsem, že bude užitečný. Postrčil jsem ho, aby vstoupil do Americké legie, a on si tam udělal dobré jméno. A hned taky zařídil něco pro jednoho mého zákazníka v Albany. My jsme ve všem drželi takhle při sobě,“ – zvedl dva baňaté prsty – „vždycky spolu.

Pomyslel jsem si, jestli jejich spolupráce zahrnovala i tu transakci s baseballovou ligou v roce 1919. (s. 194)

Po celou dobu je poměrně jasné, že Gatsbyho majetek nepochází z legální činnosti. Až později je odhaleno, že velkých zisků nabyl obchodem se zakázaným alkoholem. Tímto způsobem se tedy Gatsby ocitl na vrcholu.

3.4.2 Vrchol

Vrchol Gatsbyho slávy doprovází bouřlivé večírky, které pořádá ve svém sídle. Na večírky chodí vybraná elita širokého okolí, ať už z řad lékařů, politiků, celebrit nebo pouze bohaté aristokracie. Protože Gatsbyho vlastně nikdo nezná, panují o jeho osobě nejrůznější legendy.

„Chodíte sem na večírky často?“ zeptala se Jordan své sousedky.

„Byla jsem tu naposled, když jsem se s vámi seznámila,“ odpověděla dívka živým sebejistým hlasem a otočila se ke své přítelkyni: „Ty taky, vid' Lucille?“ Lucille taky.

„Já sem chodím moc ráda,“ prohlásila Lucille. „Vždycky se tu tak dobře bavím, a je mi úplně fuk, co dělám. Když jsem tu byla minule, roztrhla jsem si šaty o židli a on se mě zeptal, jak se jmenuju a kde bydlím, a představte si – ani ne za týden mi přišel balík od Croiriera s novými večerními šaty.“

„A nechala jste si je?“ zeptala se Jordan.

„Samozřejmě. Chtěla jsem si je vzít dneska večer na sebe, ale jsou mi moc velké přes prsa, tak je musím dát přešíť. Jsou petrolejově modré s levandulovými korálky. Za dvě stě šedesát pět dolarů.“

„Na člověku, který udělá takovou věc, musí být něco divného,“ řekla chtivě druhá dívka. „Nechce mít s nikým žádné trable.“ (s. 55)

A dohady o Gatsbyho osobě pokračují dál:

„Kdosi mi řekl, že prý snad někoho zabil.“

„To spíš za války byl německý špion.“ (s. 56)

Tento úryvek poukazuje na několik skutečností – tou první je, že ačkoliv dívky se s Gatsbym setkaly tváří v tvář, ani se neobtěžovaly se s ním dát do řeči. Tou druhou je fakt, že vyobrazená společnost se ráda oddávala různým pomluvám, a i když obdivovaly velkolepost Gatsbyho večírků, za zády se mu od jeho hostů dostávalo spíše posměšků.

Odvrácenou stranou bohatství a úspěchu je závist. Zmíněná dívka, namísto, aby pocítila vděk za to, že od Gatsbyho dostala nové šaty, automaticky předpokládá nejhorší. Myšlenka, že by jí nové šaty daroval z velkorysosti či slušnosti ji ani nenapadne. Místo toho se předhání v absurdních dohadách o jeho osobě.

Dokonce ani představa, že by byl nacistickým špionem nebo dokonce vrahem, jim však nebrání v tom, aby navštěvovaly jeho dům, dokonce opakovaně, a tyto návštěvy si dokonce užívaly. Gatsbyho dům se svou velkolepostí zobrazuje materiální dekadenci, zatímco návštěvníci v něm jsou obrazem té morální.

Bohatství je ústředním motivem celé knihy. Pro Gatsbyho jsou peníze a majetek pouze prostředkem, jak získat zpět milovanou ženu – pořádá večírky, na které sám nechodí, vlastní obrovský bazén, ve kterém se nekoupe – vše pouze proto, aby zapůsobil na svou lásku Daisy.

I když Nick Gatsbyho charakterizuje jako jediného člověka v celém příběhu, který je morálně bezúhonný, nelze mu dát úplně za pravdu. Ačkoliv Gatsby zbohatnul z ušlechtilého důvodu – chtěl oslnit a získat zpět dívku, kterou miloval – způsob, jakým k penězům přišel, rozhodně morální není.

Původ jeho majetku je jakýmsi otazníkem visícím nad celou knihou velmi dlouho, tajemství je rozuzleno až v jejím samém závěru. Gatsby je majitelem dragstorů, které mají pouze zakrýt skutečný výnosný obchod – obchod s alkoholem, který byl ve dvacátých letech dvacátého století zakázaný – v té době totiž ve Spojených státech panovala

prohibice, která měla za úkol vymýtit alkoholismus. Vedla však k paradoxnímu efektu – nejen že lidé pili více, jelikož vznikla síť tajných naléváren, ale také umožnila vzestup mafie, která měla trh s alkoholem pod kontrolou.

Ve scéně, kdy Gatsby s Nickem odjíždějí na oběd do City, začne Gatsby mluvit o své minulosti. Zmíní, že ví o různých dohadách o svojí osobě, nezdá se však, že by mu na názorech ostatních lidí sebevíc záleželo – jediný důležitý názor je pro něho názor Daisy. A skutečně se mu jednoho dne podaří Daisy ohromit – poté co ji provede svým domem a ukazuje jí své košile, které si nechává šít až v Anglii.

„Vytáhl stoh košil a začal nám je jednu po druhé házet na stůl, košile z tenkého plátna a z hustého hedvábí a z jemného flanelu, které se při pádu rozvinuly do šířky a pokryly stůl pestrým barevným zmatkem. Jak jsme se jim obdivovali, přinášel další a měkká, přepychová halda se zvedala výš a výš – košile proužkované a vzorkované a kostkované, v korálové a jablkově zelené a levandulové a bledě oranžové barvě se sytě modrými monogramy. Najednou Daisy přidušeně zaúpěla, zabořila hlavu do košil a bouřlivě se rozvzlykala.

„Takové překrásné košile,“ štkala hlasem zadušeným v záhybech těžkých tkanin. „Je mi do pláče, protože jsem předtím nikdy neviděla tak – tak překrásné košile.“ (s. 107 – 108)

Čtenář si může povšimnout, že se jedná o jedinou pasáž v knize, kde Daisy pláče – k pláči ji nedoženou Tomovy nevěry, nespokojené manželství či v závěru událost, při které – ať už nešťastnou náhodou či úmyslně – zabije Myrtle Wilsonovou a způsobí tak utrpení hned několika lidem. Daisy více dojíhá, když si uvědomí, že s Gatsbym mohla žít ještě bohatší a bezstarostnější život, než který žila doposud. To v plné síle odhaluje její povahu, kterou si Gatsby přes svou zaslepenost vůbec neuvědomuje. Vliv, jakého Gatsby dosáhl, můžeme naplno pozorovat zde:

„S blatníky rozepjatými jako křídla jsme se lehce přehoupli přes půl Astorie – jen půl, protože když jsme prokličkovali mezi pilíři nadzemní dráhy, uslyšel jsem povědomé „baf – baf – bum“ motocyklu a vedle nás se objevil rozezlený policista.

„Klid kamaráde,“ zvolal Gatsby. Zpomalili jsme a pak vytáhl z peněženky bílý lístek a zamával mu s ním před očima.

„V pořádku,“ pronesl policista a letmo se dotkl čepice. „Příště už vás poznám, pane Gatsby. Promiňte!“

..., „Ted’ když jsme sjeli z toho mostu, je možné všechno,“ napadlo mě, „úplně všechno...“

I Gatsby byl možný, dokonce bez zázraku. (s. 81-82)

Tato scéna se odehrává po cestě Nicka a Gatsbyho do New Yorku, kam si na Gatsbyho žádost vyjedou na společný oběd. Nick se zde zamýšlí nad tím, jak zvláštní postavou Gatsby je. Celou dobu totiž působí nervózně, používá zvláštní slovní obraty a jazyk, oslovuje ostatní muže „kamaráde“ a na Nicka to všechno působí do jisté míry nevěrohodně, je samozřejmě i ovlivněn různými historkami, které o Gatsbym kolují. Až později Nick pochopí, že je to způsobeno Gatsbyho skutečným, chudým původem. Gatsby jako původní příslušník nemajetné třídy odpozoval chování bohatých a sám se tedy chová tak, jak si myslí, že se bohatí lidé chovají.

To je patrné i na jeho domě – je to pouze napodobenina Evropského záměčku, luxus, kterým se obklopuje je až absurdní, nosí nevkusné růžové obleky. Je tedy ztělesněním známého nelichotivého pořekadla, že opice, oblečená do zlata, je pořád jenom opice – Gatsby sice dosáhl závratného majetku, avšak skuteční boháči s ušlechtilým původem ho do svých řad nikdy nepřijmou.

I když byl Nick zaskočen oslňujícím příběhem Gatsbyho minulosti, která působí tak dokonale, až nemůže být reálná, nakonec jeho historce uvěřil. To poukazuje na Gatsbyho další důležitou dovednost – umění přesvědčit lidi.

Jediný člověk, na kterého Gatsby dojem neudělá je Tom Buchanan. V hotelu Plaza, kde je Daisy konfrontována a Gatsby ji žádá, aby Toma opustila, se situace odvíjí následovně:

„Daisy od vás odchází.“

„Hlouposti.“

„Není, já odcházím,“ řekla s viditelným úsilím.

„Ona nikam neodchází!“ Ta slova se na Gatsbyho navalila. „A určitě ne kvůli šupáckému podvodníkovi, který by musel nejdřív ukrást prsten, aby jí měl co navlíknout na prst.“ (s. 153)

Tom, ať už z možné závisti nebo přehnané samolibosti Gatsbyho jako sobě rovného nikdy nepřijme. Tato scéna je však předvojem tragédie, která má zasáhnout do životů všech postav.

3.4.3 Úpadek

Gatsby si svůj americký sen vysní již jako dítě a postupnými kroky dochází k jeho naplnění. K úplnosti mu však chybí dokonalá žena, kterou spatřuje právě v Daisy Buchananové. Gatsbyho životním cílem se tak stává naplnění jeho představy o vlastním dokonalém životě. Hladký průběh postupu na společenském žebříčku přerušuje Daisyina svatba s Tomem. Ironií je, že Gatsby nijak nezanevře na Daisy poté, co zjistí, že na něho během války nečekala a vzala si jiného muže, ale rozhodne se ještě usilovněji a tvrději pracovat na svém sebezdokonalování. Žije totiž v klamně představě, že až bude vše v jeho životě perfektní, Daisy se k němu vrátí zpět.

„Nechtěl od Daisy nic menšího, než aby šla za Tomem a řekla mu: „Nikdy jsem tě nemilovala.“ Až tímhle ortelem vymaže čtyři roky, budou se moci dohodnout, jaké praktičtější kroky dál podniknou. Jeden z nich byl, že až bude volná, vrátí se oba do Louiseville a vezmou se. Svatbu uspořádají u ní – přesně jak se to mělo stát před pěti lety.

„A ona to nechce pochopit,“ řekl. „Tenkrát chápat uměla. Sedávali jsme spolu celé hodiny-“

Odmlčel se a začal přecházet sem a tam po zpusťšené pěšině, zasypané ovocnými slupkami, zahozenými stužkami a rozšlápnutými květinami.

„Já bych toho od ní tolik nechtěl,“ odvážil jsem se namítnout. „Minulost se nedá opakovat.“

„Nedá se opakovat?“ vykřikl nevěřicně. „Proboha, samozřejmě dá!“ (s. 127)

Je zcela jisté, že Gatsby nežije v realitě, ale ve světě iluzí, které si vytvořil. Představuje si, že jako mávnutím kouzelného proutku zmizí ta léta bez Daisy, a jejím návratem bude vše zlé zapomenuto. Ani na minutu si nepřipustí, že by vše mohlo být jinak. Jak Nick podotýká, Gatsbyho síla tkví v umění doufat. Jeho naděje je zastoupena motivem zeleného světla, které vychází z Daisyiny loděnice a které vidí z okna svojí ložnice.

„Kdyby nebyla mlha, viděli bychom přes záliv tvůj dům,“ řekl Gatsby. „Na konci vašeho mola svítí vždycky celou noc zelené světlo.“

Daisy se do něho z ničeho nic zavěsila, ale byl zřejmě ponořen v myšlenkách na to, co právě vyslovil. Možná si uvědomil, že monumentální význam toho světla je navždy pryč. Ve srovnání s ohromnou vzdáleností, jež ho dělila od Daisy, mu připadalo, že je jí zelený majáček velmi blízký, že se jí téměř dotýká. Zdálo se mu, že je blizoučko u ní jako hvězda u měsíce. Ted' to bylo už jen zelené přístavní světlo. Ze sady jeho kouzelných předmětů jeden ubyl.“ (s. 108)

Znamená to tedy, že jak jednou dosáhneme svého snu, jeho kouzlo vybledne? Zůstává americký sen pouze snem? V tom případě by ztrácel smysl v momentu, kdy ho dosáhneme, anebo si možná v tom stejném momentu uvědomíme, že nebyl tak skvělý, abychom o něj vůbec usilovali.

Samotná Gatsbyho vize amerického snu zůstane čtenáři skryta, malá část je odhalena pouze v jeho dětském sešitu. Zbytek je zprostředkován Nickovýmá očima.

Konec Gatsbyho amerického snu spočívá v konci jeho nadějí. Poté, co je konfrontován Tomem ohledně svého vzdělání a zaměstnání a kdy s hrdostí udolává soupeřovu snahu o ponížení, jeho osobní sen zničí právě Daisy. Ve své nerozhodnosti se nedokáže Tomovi vzepřít a opustit ho, nedokáže tak tedy udělat jedinou věc, kterou po ní Gatsby vyžaduje a ve které spatřuje poslední překážku na cestě ke společnému šťastnému životu. Gatsby ani v této chvíli nepřestává doufat. Po nehodě, při níž umírá Myrtle, bere vinu na sebe a čeká na Daisy, která mu slíbí, že zavolá. Ani zde Gatsby nepochybuje o tom, že to neudělá.

U Nicka dochází k prozření dříve. Vypozoruje, že u manželů Buchananových došlo k tichému, nenápadnému smíru, přesto si odmítá připustit, že by Daisy byla až natolik zkažená. Poté však Gatsby umírá a z Nicka se stává bojovník za jeho čest. Daisy se neobtěžuje ani poslat květiny, natož dorazit na jeho pohřeb, namísto toho se i s Tomem

rozhodnou v tichosti odstěhovat. Nick je ohromen Daisyiným sobectvím. Nejen, že nepřizná svou vinu na smrti Myrtle, nedokáže ani opustit muže, kterého nenávidí.

„Ti dva lehkomyšní, Tom a Daisy – roztříštili předměty a bytosti, a potom se stáhli zpět ke svým penězům nebo do své propastné lhostejnosti či co to vlastně je, kvůli čemu drží při sobě, a nechali na ostatních, aby ti uklidili jejich svinstvo...“ (s. 203)

Pakliže Wilson v knize tvoří Tomův morální protipól, pak můžeme říci, že Daisy je Tomovým ženským odrazem. I když má čtenář nejprve dojem, že Daisy je nešťastná a ubohá žena, ukazuje se, že jsou s Tomem naprosto stejně sebestřední a nemorální. Je to právě Tom, který Wilsonovi vnukne myšlenku, že Myrtle zabil Gatsby a je to Daisy, která se ke svému činu nepřizná.

Z knihy však není patrné, jestli Tom ví o tom, že auto řídila Daisy a není ani jasné, zda byl Daisyin čin úmyslný či nikoliv – nenajdeme zmínku o tom, jestli si uvědomila, že Myrtle je milenkou jejího manžela. Naopak je naprosto jasné, že Tom využije situace k tomu, aby se Gatsbyho nadobro zbavil.

Bezohlednost Jordan Bakerové spatřujeme v jejích chování po smrtelné nehodě – reaguje pouhým vzrušením nad nenadálou událostí, jíž je svědkem, avšak neprojeví lítost ani znechucení nad řidičem, který ujel. Její emocionální chladnost donutí k prozření Nicka.

Ten jediný je ze situace šokovaný a Jordanina cyničnost ho donutí k rozhodnutí, že se jejich cesty musí rozejít. Když si uvědomí, jací lidé jsou Tom a Daisy a posléze vidí reakce na Gatsbyho smrt, naprosté zhroucení jeho iluzí o Newyorské společnosti ho donutí k přesídlení zpět na středozápad. I jeho americký sen končí, sen o vybrané společnosti bohatých lidí, pevných morálních zásadách a světě, kde vítězí pravda nad lží a dobro nad zlem.

3.5 Další symboly a motivy

Barvy

Jedním z výrazných motivů užitých v románu Velký Gatsby jsou barvy. Fitzgerald tak nepřitahuje čtenáře pouze vytríbeným užitím slov, ale také působí na jeho smysly, a to právě skrze užití barvy. Velice často používá barvu žlutou jakožto symboliku peněz a

bohatství. Gatsbyho úžasné auto vyrobené na zakázku je žluté, jeho kravata je žlutá stejně jako knoflíky na Daisyiných šatech, žluté jsou obroučky obrovských brýlí T. J. Eckleburga, shlížejícího dolů, z billboardu, do údolí prachu, kde ve žlutém domku žije George Wilson se svou ženou Myrtle. I jméno hlavní hrdinky nese motiv žluté - Daisy totiž v angličtině znamená kopretina, střed kopretiny je žlutý, stejně tak, jako Daisy má ve svém prázdném nitru pouze vášeň pro peníze.

Protipólem je barva zelená, tedy barva světla vycházejícího z Daisyiny loděnice. Je to ono světlo, které řídí Gatsbyho divokou ctižádost, ke kterému stačí pouze se natáhnout, a až na něho dosáhne, bude žít přesně ten dokonalý život, který si vysnil. Zelené světlo je symbolem pro neutuchající naději.

„Jak jsem tam seděl a rozjímal nad starým, neznámým světem, napadlo mi, jaký asi byl Gatsbyho údiv, když poprvé rozeznal zelené světlo na konci Daisyina přístaviště. Urazil dlouhou cestu, než se ocitl na tom namodralém trávníku, a jeho sen mu musel připadat tak blizoučko, že mu přece nemohl uniknout. Netušil, že je už za ním, kdesi daleko v rozlehlých temnotách za městem, kde se černá pole republiky valí do dálky pod noční oblohou. Gatsby věřil v to zelené světlo, v šílenou vzrušující budoucnost, která před námi rok za rokem ustupuje. Ted' nám unikla, ale to nevadí – zítra poběžíme rychleji, ještě více rozpřáhneme paže...“ (s. 205-206)

Geografie

Fitzgerald v románu Velký Gatsby užívá k popisu americké společnosti dvacátých let také zeměpisných rozdílů. Protipóly tvoří Východní a Západní Vejce – Východní Vejce jako symbol staré, tradiční, aristokratické Ameriky s rodinami, jejichž kořeny sahají až k prvotním předkům, kteří do Ameriky dorazili na Mayflower. Západní Vejce naopak zobrazuje uvolněnou, zbohatlickou společnost, libující si v opulenci a okázalosti. Protikladem obou bohatých ostrovů je údolí popela, které symbolizuje zkaženost americké buržoazní společnosti. K tomu, aby se jeden člověk stal bohatým, je nezbytné, aby se alespoň jeden jiný stal chudým. Proto je Tomovým protipólem právě George Wilson, obyvatel údolí popela. Ačkoliv prostředí, ve kterém žije, je ohavné a zničené, jeho povaha je čistá a nezkažená. Naopak Tom, žijící v přepychu, má povahu zkaženou a odpudivou.

Stejně tak Východní pobřeží – New York – autor vidí jako kolébku amerického konzumu, centrum bezstarostné zábavy a upadlých mravů. Západ naopak symbolizuje tradiční hodnoty, morální úroveň a důležitost rodiny jako tradiční instituce.

Počasí

K dokreslení pocitů a doplnění tónu vyprávění autor užívá rozličnosti počasí – den, kdy dochází ke konfrontaci Toma a Gatsbyho, ke kterému se schylovalo již delší dobu, se ukáže jako nejvíce horký den v roce. Tak jako se zvyšuje napětí mezi dvěma hlavními protagonisty, stoupá i rtuť na teploměru. Dochází zde i k diskuzi, jestli slunce žhne stále více nebo už postupně chladne – tak jako není jisté, jestli Gatsbyho hvězda stále stoupá, nebo jestli už začala padat. K podpoření melancholických pocitů je zase užito deštivé počasí. Den, kdy Wilson zabije Gatsbyho je první den podzimu – končí turistická sezona a ruch na ostrově utichá, stejně jako navždy utichne sídlo Jaye Gatsbyho, které bývalo celé léto centrem zábavy. I zde autor působí na smysl čtenáře, který je ještě víc vtažen do děje a napětí se tak stupňuje.

Večírky

Honosné, nekončící večírky jsou stále opakujícím se tématem v novele Velký Gatsby. Nick se podivuje nad jejich velkolepostí i nad počtem návštěvníků, kteří se jich účastní. Cíl těchto večírků je jen jeden – přilákat Daisy a pokud možno ji co nejvíce ohromit. Gatsby totiž ví, že oslnit Daisy nebude jednoduché. Hosté na večírku ani netuší, kdo je jejich pořadatelem, chodí sem bez pozvání a naplno si užívají luxusu, který jim Gatsbyho dům nabízí. Gatsby pořádá večírky jen pro Daisy, sám je nevyhledává, nebaví ho, alkohol nepije a opilci jsou mu protivní.

Nevěra

Motiv nevěry poukazuje na pokleslost amerického snu a zkaženost bohatých, kteří, ač mají vše, stejně nejsou šťastní. Tom je nevěrný jen proto, že v nevěře hledá únik před nudným životem doma. Na druhou stranu, Tomova milenka Myrtle v Tomovi vidí

příležitost, jak dosáhnou svého amerického snu. Daisy je nevěrná, protože doufá, že u Toma najde větší uznání a Gatsby zase v Daisy vidí poslední dílek k naplnění svého snu. Ani u jednoho z protagonistů příběhu nejde o čistou, ryzí lásku.

4 NĚŽNÁ JE NOC

4.1 Kompozice knihy

Román *Něžná je noc* je Fitzgeraldovým v pořadí čtvrtým a zároveň posledním dokončeným románem, který poprvé vyšel v roce 1934. Kniha je rozčleněna do pět velkých kapitol, které se dále dělí na podkapitoly. Každá kapitola představuje jasně daný časový rámec, který je ohraničen roky 1917 až 1930.

V doslovu vydání z roku 1968 od Vrby stojí, že Fitzgerald v průběhu let vypracoval devět různých verzí románu, přičemž český překlad, na rozdíl od originálu, je vystavěn chronologicky. Román v původním znění začíná Knihou II., tedy Rosemaryiným pobytem na Francouzské riviéře a následuje Kapitola I., Dickovo seznámení s Nicole ve Švýcarsku. Pořadí dalších kapitol zůstává nezměněno.

Román je vyprávěn v *er - formě*, v minulém čase, úhel pohledu je obvykle Dicka Divera, Rosemary nebo Nicole, ačkoliv občas přeskakuje i na další postavy. Tento přechod je silně patrný hlavně na přelomu první a druhé kapitoly, kdy se úhel pohledu přesouvá z Dicka na Rosemary. Pásmo řeči vypravěče a pásmo řeči postav je rozlišeno přímou řečí, která je oddělena uvozovkami. Objevuje se také řeč polopřímá. V první kapitole je rovněž užito korespondence mezi Dickem a Nicole. Autor používá jazyk spisovný, častá jsou dlouhá souvětí, a je poměrně čtenářsky náročný.

Jméno knihy je odvozeno od básně *Óda na slavíka (Ode to a Nightingale)* od Johna Keatse, kde křehkost slavíka může představovat protipól světu ve válce, či možná obsahuje narážku na slavnou zdravotní sestru Florence Nightingalovou, po které byl pojmenován i syndrom, pro který je charakteristická zamilovanost pacienta do člověka, který o něj pečuje (Wikipedia, 2016)

4.2 Základní dějová linie

Knihy I – Anamnéza (1917 – 1919)

Úvod příběhu nás zavádí do švýcarského Curychu roku 1919, kam přijíždí mladý úspěšný psychiatr Richard „Dick“ Diver, aby na místní klinice navštívil svého přítele

Franze Gregoroviuse. Kromě něho chce vidět i mladou dívku Nicole, místní pacientku, kterou poznal přibližně před rokem a se kterou si od té doby vyměnil několik dopisů. Franz Dickovi povídá o zdravotních problémech Nicole. Na kliniku ji přivezl její otec Deveraux Warren. Lékaři diagnostikovali schizofrenii. Nemoc se u Nicole vyvinula poté, co zemřela její matka a otec ji pohlavně zneužil. Zdá se však, že její stav se výrazně zlepšil.

Nicole s Dickem koketuje, avšak ten jejím pokusům o sblížení dlouho odolává. Na konci léta se do ní však zamiluje, a přestože mu to její lékař vymlouvá, rozhodne se oženit. Svatbou si není jistá ani starší sestra Nicole, Baby Warrenová. Dick zjišťuje, že je Nicole velmi bohatá a nakonec k sňatku dojde. Poté manželé začnou cestovat po Evropě.

Kniha II – Jak to viděla Rosemary (1919 – 1925)

Na Francouzské riviéře ve městě Cannes tráví dovolenou sedmnáctiletá filmová hvězda Rosemary Hoytová se svou matkou Elsie Speersovou. Rosemary přichází na pláž a pozoruje lidi okolo sebe. Zaujme ji o mnoho staří Dick Diver, ve společnosti svojí rodiny a přátel. Postupem času se Rosemary s ostatními spřátelí. Poté se v módním domě Diverových pořádá večírek.

Na večírku jedna z účastnic – Violet McKiscová – uvidí v koupelně něco šokujícího. Tommy Barban, další účastník večírku, Violet přesvědčí, aby o tom, co viděla, nikomu neřekla. S tím nesouhlasí Violetin manžel Albert, který Tommyho vyzve na souboj v ruské ruletě. Nakonec oba minou a nikomu se nic nestane.

Kniha III – Ztráty (1925)

Manželé Diverovi pozvou Rosemary do Paříže. Zde se Rosemary pokusí Dicka několikrát svést, ten ji odmítá, aby neublížil Nicole, přestože je do Rosemary zamilovaný. Rosemary slaví své osmnácté narozeniny a poprvé v životě se opije. Nicole, i přesto, že si všimne, že Rosemary má pro jejího muže slabost, se k dívce chová přátelsky. V Paříži je tou dobou i nadaný muzikant Abe North, přítel Diverových, který často pije. Jeho problémy s alkoholem vyústí v barovou potyčku s několika černochoy a jeden z nich je nalezen mrtev v hotelovém pokoji Rosemary Hoytové.

Dick si uvědomuje, že kdyby se o tom dozvěděl tisk, její kariéra by byla zničena, proto tělo odtáhne do chodby a Nicole požádá, aby zničila krví potřísněné ložní prádlo. Poté vše nahlásí manažerovi hotelu a spolu s Rosemary si jde odpočinout do pokoje Diverových. Nicole zde nevidí, avšak z koupelny vychází podivné zvuky. Rosemary otevře dveře a vidí Nicole, klečící u vany, jak se pohupuje na místě a vydává zvláštní zvuky. Vzpomene se, že Violet McKissová před pár týdny viděla u Diverů zvláštní věc a předpokládá, že byla svědkem něčeho podobného. Dick pozve Rosemaryinu Matku, paní Speersovou na oběd. Řekne jí, že se zamiloval do Rosemary a ona ho ujistí, že dceru ve vztahu podporuje.

Kniha IV – Útěk (1925 – 1929)

Na Vánoce se manželé Diverovi vydávají na lyže do švýcarských Alp. Spolu s nimi je i Baby Warrenová a Franz Gregorovius. Sdílí s Dickem obchodní plán, koupit kliniku, kde se seznámil s Nicole. Obě sestry Warrenovy se domnívají, že je to dobrý nápad a Dick nakonec přikývne.

Problémy mezi Dickem a Nicole se prohlubují. Dick stále více pije a jednoho dne Nicole obdrží dopis, že její muž měl svést mladou dívku. Dick celou situaci popře, ačkoliv si matně pamatuje, že onu dívku pravděpodobně políbil. Nicole mu však nevěří a propadne záchvatu zuřivosti. Cestou na kliniku Nicole strhne volant auta a málem zabije sebe i děti. Dick se rozhodne odjet na konferenci, přestože to původně neplánoval. Do toho přichází zpráva o smrti jeho otce, vydává se tedy do Států na pohřeb. Cestou se ještě dozví, že Abe North byl v jednom baru ubit k smrti.

Dick se trápí, protože miluje Nicole i Rosemary, avšak nedokáže vycházet ani s jednou z nich. Po pohřbu se vrací do Říma, kde se vyspí s Rosemary a poté jejich vztah ukončí. V opilosti napadne policistu a skončí ve vězení. Odtud ho zachrání Baby Warrenová, která získává pocit, že Dicka vlastní.

Kniha V – Cesta domů (1929 – 1930)

Dick má stále větší problémy s pitím a je donucen svoji polovinu kliniky prodat Franzovi poté, co si pacienti stále častěji stěžují, že je z něho cítit alkohol a chodí do práce opilý.

Spolu s Nicole chvíli cestují, nakonec se rozhodnou zůstat ve svém domě na Riviéře. Jejich vztah není dobrý. Setkají se s Tommym Barbanem. Nicole se rozhodne s ním navázat milostný vztah, a sama sebe přesvědčí, že se v důsledku tohoto rozhodnutí její zdravotní stav zlepšuje. Na návštěvu přijíždí Rosemary. Dickův zájem o ni však opadl. Sdělí to své ženě, ta je však zamilovaná do Tommyho. Tommy Dicka požádá, aby Nicole opustil, protože jejich manželství jí neprospívá. Dick mu slíbí, že se nebude jejich štěstí stavět do cesty. V závěru knihy Dick žije v Americe, kde se jeho praxi příliš nedaří. Nicole stále žije spokojeně s Tommym a věří, že možná má Dick ještě šanci na úspěšnou kariéru.

4.3 Charakteristika jednotlivých postav

Richard „Dick“ Diver

Dick je manželem Nicole Warrenové a milencem Rosemary Hoytové. Je to mladý, úspěšný psychiatr, syn duchovního. Pochází ze Spojených států, vzdělání získal na nejlepších amerických univerzitách. Je nejen inteligentní, ale také společensky oblíbený a velmi charismatičtý.

Během svého pobytu v Curychu se na místní psychiatrické klinice seznamuje se svou budoucí manželkou Nicole, zdejší pacientkou. Ačkoliv se zdá, že její zdravotní stav se stále zlepšuje, její lékař Dicka ujišťuje, že zcela vyléčená nebude nikdy a odrazuje ho od myšlenek na společný sňatek. Dick jeho rad nedbá a s Nicole zakládají rodinu.

Během pobytu na Francouzské riviéře, kde mají Diverovi dům na pláži, Dick poznává talentovanou Rosemary Hoytovou. Rosemary se s manželi sblíží, Dick brzy vycítí, že s ním flirtuje. Ačkoliv ví, že by jeho nevěra vedla ke zhoršení zdravotního stavu Nicole, s Rosemary se stýkat nepřestane. Dick vede úspěšnou kariéru, peníze jeho ženy mu umožní věnovat se psaní knihy, navíc si spolu se svým curyšským kolegou pořizuje psychiatrickou kliniku. Ačkoliv se manželství Dicka a Nicole jeví jako ukázkové, poznáváme, že vztah není v pořádku a že manželé si nerozumí. Dick se stále častěji uchyluje k pití, které nakonec způsobí konec jeho kariéry a přispěje i ke konci jeho manželství. Končí i jeho vztah s Rosemary. Dick nakonec zůstává sám se svou ne příliš úspěšnou kariérou.

Dick je po celou dobu zmítán vnitřním bojem – nejprve se snaží nepropadat půvabům Nicole, později Rosemary. U obou žen bez úspěchu. Vždy si však plně uvědomuje rizika, kterým se svými činy vystavuje. Pro své vysoké sebevědomí si však neumí potěšení odepřít. Stejně tak si uvědomuje, že život v luxusu mu poskytuje manželka svými penězi a přestože se mu přičí myšlenka, že ho příjem peněz staví do podřadné pozice, nedokáže se uskromnit. Dick nakonec pohrbí všechny své šance a jeho potenciál zůstane nevyužitý.

Nicole Warrenová Diverová

Nicole je manželka Dicka Divera, milenka Tommyho Barbana, sestra Baby Warrenové a pacientka Franze Gregoroviuse. Je pacientkou psychiatrické kliniky v Curychu. Ve dvanácti letech jí zemřela matka, poté byla pohlavně zneužita svým otcem. Ten ji o pár let později umístil na kliniku a přerušil s ní kontakt. Zde Nicole poznává Dicka, do kterého se zamiluje. Ten ji nejdříve odmítá, protože ví, že vztah s pacientkou je silně neprofesionální, avšak nakonec se pár vezme.

Poté se dvojici narodí syn Lanier a dcera Topsy. Po druhém porodu se psychický stav Nicole zhoršuje. Manželé hodně cestují, spoustu času tráví na Riviéře, kde potkávají Rosemary Hoytovou. Před přáteli se jim daří Nicolini duševní problémy utajit. I když Nicole ihned pozná, že je Rosemary zamilovaná do jejího muže, nikdy se k ní nechová hrubě či neuctivě, jejich vztah lze označit za přátelský i když skrytě na sebe vzájemně žárlí.

Manželství však není šťastné. V rozrušení se Nicole pokusí sjet s autem z útesu, i když v něm veze své dvě děti. To postupně vede k naprostému rozkladu vztahu. Nakonec se Nicole zamiluje do rodinného přítele Tommyho Barbana, se kterým naváže vztah a Dicka opustí.

Rosemary Hoytová

Rosemary je dcerou Elsie Speersové, rodinnou přítelkyní Diverových a později milenkou Dicka. Je to mladička a úspěšná filmová hvězda, která se čerstvě ocitla ve světě úspěchu a bohatství. Proslavil ji film Tatínkova holčička. Přestože pochází z Ameriky, vzdělání nabyla ve Francii. Když na Riviéře tráví dovolenou se svou matkou, potkává Diverovi, se kterými se spřátelí. Okouzlí ji Dickovo charisma a životní zkušenosti Nicole.

Když spolu trojice tráví dovolenou v Paříži, v koupelně narazí na Nicole, která prodělává jeden ze svých duševních záchvatů. Uvědomí si, že je s ní něco v nepořádku a začne se jí vyhýbat. Nadále však svádí Dicka, v jejích pokusech ji podporuje i její matka. V závěru se s Dickem sice vyspí, avšak jejich vztah dospěje ke konci. Uvědomí si, že si ho idealizovala a že se do něho zamilovala hlavně díky svojí mladické naivitě.

Tommy Barban

Tommy je přítelem Dicka a později milencem Nicole. Je voják, napůl Američan a napůl Francouz. Zamiluje se do Nicole, se kterou naváže vztah a přesvědčí Dicka, aby ji opustil, protože škodí jejímu zdraví.

Beth „Baby“ Warrenová

Baby je sestra Nicole. Baby jako starší sestra Nicole nikdy nezjistí, co stojí za jejími duševními problémy. Její manželství s Dickem zprvu nepodporuje. Je velmi bohatá, ale svobodná.

Abe North

Dickův přítel, nadaný muzikant, který svou kariéru pohřbí narůstajícím alkoholismem. Nakonec je zabit v jednom z newyorských barů.

Franz Gregorovius

Dickův kolega, doktor na psychiatrické klinice v Curychu, kterou si nakonec napůl s Dickem koupí. Kvůli Dickovu excesivnímu pití se nakonec jejich společné cesty rozcházejí.

4.4 Zobrazení amerického snu

4.4.1 Vzestup

„Toho jara 1917, kdy se poprvé objevil v Curychu, bylo doktoru Richardu Diverovi šestadvacet, pro muže bezvadný věk pro nezadaného vůbec ta nejlepší léta, což pro Dicka platilo i za války. Už během ní se mu zdálo, že má ohromnou hodnotu, příliš do něho investovali, než aby ho nechali jen tak odstřelit.“ (s. 11)

Již v první kapitole knihy se toho o hlavním hrdinovi Dickovi, stejně tak jako tomu je u románu Velký Gatsby, dozvídáme poměrně hodně. Dick je mladý, nadějný, inteligentní psychiatr, který byl místo do války vyslán do švýcarského Curychu, aby zde dokončil studium a získal diplom. Proto zůstává válečnými boji nezasážen, avšak naplno si uvědomuje své úspěchy a je na ně náležitě pyšný. Vždyť už tak mladý má předpoklad stát se jedním z nejúspěšnějších psychiatrů na světě. Kde však začala jeho cesta?

O rok dříve se Dick vydal do válkou zdevastované Vídně, kde toužil po setkání se samotným Freudem. Díky své houževnatosti dokázal i přes velmi nepříznivé podmínky napsat první odbornou publikaci.

„Snad každý má v životě své hrdinské období a právě teď to platilo i pro Dicka. Hlavně proto, že neměl nejmenší potuchy o svém neobyčejném šarmu, ba dokonce ani netušil, že přátelské city, které rozdává a vyvolává u ostatních, jsou mezi lidmi dost vzácné. Během posledního léta v New Havenu ho někdo nazval „šťastný“ Dick a on si na to rád občas vzpomněl.“ (s. 12)

Je patrné, že Dick má velký dar – umí okouzlit a okouzluje lidi i přesto, že tak nečiní úmyslně. Kromě charismatu oplývá i vysokou inteligencí a fotografickou pamětí. Přestože se tváří skromně, svých výhod si je vědom a v budoucnu se jich naučí plně využívat.

„...ale Šťastný Dick přece nemůže být jen obyčejný koumák, nesmí být imunní vůči světu, musí být občas lehce poražen. A jestli mu život ani nemoc takovou porážku neposkytne, tak nějaký komplex méněcennosti či zlomené srdce mu ji těžko nahradí, možná by nebylo špatné, kdyby si sám pěstoval osobnost tak trochu pochroumanou, která by se na rozdíl od jeho osobnosti původní mohla pozvolna zlepšovat.“ (s. 13)

Zde vidíme, že Dick je vnitřně přesvědčen o své nadřazenosti, proto si vymýšlí způsob, jak se přiblížit jiným, obvyčejnějším lidem, aby je příliš neodradil tím, jak dokonalý je. Předstíráním osudových ran se paradoxně chce stát ještě dokonalejším. Jedná se o stejný prvek, jaký nalezneme u Gatsbyho – i Dick si „vymyslí“ svou vlastní osobnost, avšak ne kvůli ženě, ale protože se má dobře a rád by se měl ještě lépe.

„Dick přijel do Curychu s menším počtem Achillových pat, než kolik by mohla mít stonožka, zato iluzí měl víc než dost: představu věčné síly a zdraví, pevnou víru, že lidé jsou v jádru dobráci – podléhal naivitě svého národa -, těch věčných lží celých generací matek Divokého západu, které uspávaly své děti falešnými ukolébavkami, že za dveřmi srubů žádní vlci nejsou.“ (s. 14)

Fitzgerald se zde přímo vysmívá vidině amerického snu, Američany označuje jako naivní idealisty, kteří nejsou schopni podívat se pravdě do očí. Vysmívá se i Dickově optimismu a představě, že všechno v životě se musí podařit a že všechny dveře jsou pro něho otevřené. Neskromně tak před svým kolegou Franzem vysloví přání stát se nejlepším na světě ve svém oboru – i ten jeho nadšení brzdí a vysvětluje mu rozdíl mezi úspěchem v Americe a v Evropě, kde je konkurence větší. Dick se však nenechá odradit.

„Pro Dicka byly hranice askeze nalinkovány úplně jinak... viděl v nich nejen prostředek k slavnému cíli, vždyť už sama disciplína může být chloubou. Bylo nepředstavitelné, že by svůj život dobrovolně omezil na míru zděděného obleku.“ (s. 36)

Jak se ukáže, jeho cesta do Curychu o dva roky později naplno zasáhne do jeho plánů a ovlivní jeho další životní cestu. Ve stejném roce začíná pracovat na druhé publikaci *Psychologie pro psychiatry*. Práce na ní mu bude trvat dlouhé roky. Franzovi se svěří, že se začal psychiatrii věnovat z povrchních pohnutek – na stejné přednášky chodila dívka, která se mu líbila. Franz jeho chování opět trochu s despektem označí za americké a snaží se mu vysvětlit, že v Evropě je stejné chování neprofesionální a nepřijatelné. Dick ho však považuje za úzkoprsého a jeho rady si k srdci příliš nebere.

Když navštíví pacientku v místním sanatoriu Nicole, kterou poznal při své první návštěvě, jen nerad si přiznává, že ho mladá dívka okouzila svým mladistvým půvabem. Dozví se také, že je velmi bohatá a postupně se do ní zamiluje, i přestože si uvědomuje

nevhodnost celé situace. Její ošetřující lékař i Franz mu důrazně nedoporučují, aby se svou pacientkou pěstoval intimní styky či dokonce požádal o sňatek.

„Myslím, že jsem se do ní tak napůl zamiloval... napadlo mě taky, že bych si ji mohl vzít.“

„To snad ne!“ vykřikl Franz.

„Počkat,“ varoval do Dohmler. Ale Franz už čekat nehodlal: „Cože! Ty chceš obětovat půlku života, dělat jí doktora i ošetřovatelku a kdoví co ještě? To snad ne! Takové případy já znám. V nejlepším případě se to zhroutlí dřív, než to začne...ted' se jí jednou provždy vyhýbej!“ (s. 47 – 48)

Dick je však rozhodnut využívat všeho, co mu život nabízí. Nedbá varování zkušenějších kolegů a Nicole si vezme. Netrápí ho ani myšlenka, že tak může podlomit její, vždy chatrné, duševní zdraví. Zatím se však tímto spojením manželé dostávají alespoň na zdánlivý vrchol společenského a úspěšného života.

4.4.2 Vrchol

Manželům Diverovým nelze upřít, že tvoří na pohled krásný pár. Nicole je krásná, mladá, křehká žena, Dick je úspěšný lékař, který si umí podmanit lidi. Díky Nicolině dědictví nemají nouzi o peníze a jsou obklopeni skupinou zajímavých přátel. Je skutečně těžké je přehlédnout. Možná proto zaujmou i Rosemary Hoytovou, dívku, která je mladá, naivní, nezkušená a toužící po lásce. Je sice úspěšná, ale v uzavřeném světě smetánky se zatím pohybovat neumí. Ze všech mužů na pláži jí nejvíc imponuje právě Dick, který má v té době již čtyřiatřicet let. Je na první pohled jasné, že je to Dick, kdo stmeluje a baví celou společnost, zatímco Nicole se jediná žádné zábavy neúčastní a působí netečně. Jak by také ne, když se rodina Diverových do Cannes přesunula proto, aby se Nicole duševně zotavila. Po narození jejich dcery Topsy se její zdraví prudce zhoršilo. Navzdory tomu působí klidně a vyrovnaně.

„Rosemary zkoumala jejich vybavení: čtyři ohromné slunečníky, které vytvářely baldachýn stínu, přenosnou kabinu na převlékání a nafukovacího gumového koně. Takové novinky Rosemary ještě nikde neviděla. Pocházely z první vlny poválečné záplavy

luxusního zboží a tihleti si je pořídili zřejmě jako první. Chápala, že jde o představitele elegantního světa, ale přestože ji matka varovala, aby si na takové zahálčivce dávala pozor, na Diverovy se to jistě nevztahovalo. I v naprosté nečinnosti dnešního dopoledne cítila skrytý účel, úsilí, směr, tvůrčí čin, zcela odlišný od toho, co znala.“ (s. 101)

Rosemary propadá kouzlu zahálčivého nicnedělání a zdání krásného bezstarostného života. To ji na této společnosti imponuje nejvíce, není schopna chápat skutečné vztahy mezi lidmi, které právě poznala. Netuší, že Nicole není v pořádku. Ve chvíli kdy McKisco nevhodně zavtipkuje:

„Rosemary nad tím vtípem přímo bublala potěšením. Její naivita dobromyslně reagovala na nákladnou prostotu Diverových. Vůbec si neuvědomovala, jak je to všechno založeno na poctivém výběru kvality z velkého bazaru světa, a že i jejich prosté chování, dětsky dobrotivá vůle a klid zdůrazňující ty nejprostší ctnosti jsou součástí zoufalé hry s osudem a zrodily se v bitvách, jaké si vůbec nedokáže představit. Diverovi totiž v téhle chvíli představovali navenek nejvyšší stupeň, jakého jejich společenská třída ve svém vývoji dosáhla, takže většina lidí působila ve srovnání s nimi poněkud neotesaně.“ (s. 104)

I když se Diverovi na oko tváří skromně a obyčejně jako jejich přátelé, zároveň umí dát najevo, že patří do vyšší společnosti, dokonce té nejvyšší, právě oni jsou středobodem celé party, která se na Riviéře setkala. Proto Rosemary už od počátku, aniž by si to uvědomovala, obdivuje právě Nicole a Dicka. I když uvažuje nad ostatními muži, kteří tvoří společnost kolem Diverových, shledává ostatní skvělými, avšak Dicka dokonalým. Dick pochopitelně její sympatie rychle vycítí a sám Rosemary dává najevo svou přízeň, místo aby se držel zpátky. Kouzlo jeho osobnosti nejlépe vystihuje tato pasáž:

„Chci uspořádat opravdu divoký večírek. Opravdu. Měl by to být mejdan, kde se budou všichni prát a svádět a domů pojedou uraženi a ženy budou omdlávat. Budeš zírat.“

Nicole si uvědomila, že Dicka opět ovládla euforie, vzrušení, jímž každého nakazí, ale jeho samého pak přepadne melancholie, kterou před ní neumí skrýt. Vždycky ji uhodne. To jeho přehnané vzrušení neodpovídá věcem, které ji vyvolaly, umožňuje mu však jednat s lidmi s naprostou neuvěřitelnou virtuozitou. Má moc probouzet podmaňující a nekritickou lásku, již se dovede ubránit jen těch několik věčně nedůvěřivých a zatvrzelých...

Být ve světě Dicka Divera, být jen na chvíli, znamená pozoruhodnou zkušenost. Všichni mají dojem, že se ke každému chová zvlášť vybraně, jako by odhadl důstojnost s naprostou jedinečností každého osudu. Získá si tak všechny dokonalou ohleduplností a zdvořilostí, působí s tak rychlou intuitivní jistotou, že se dá měřit jen podle svého dopadu. A aby první květ nevázaného kontaktu nezvadl, otevře bránu do svého lunaparku. Pokud se všichni bezpodmínečně ztotožní s tímto světem, stará se jen o to, aby byli šťastni. (s. 112 – 113)

Dick, stejně jako Gatsby, má schopnost v lidech probouzet ty nejlepší pocity. Každý chce patřit do úžasného světa Dicka Divera, v jeho společnosti si každý připadá jedinečný. Avšak Dick tuto schopnost používá jako svoji zbraň, svého kouzla si je plně vědom, díky svému vzdělání a svojí práci zná dobře lidskou povahu. Ví, co lidé chtějí slyšet a umí jejich přání naplnit, učinit je šťastnými. Dick je dobrý manipulátor, obratnými kroky řídí dění v celé společnosti, aniž by si toho sami účastníci byli vědomi. Nutno podotknout, že i Dick je na pozornosti ostatních závislý, když vidí v jejich očích uznání, cítí se být vážený a úspěšný. Rosemary se na tomto velkolepém večírku podivuje skladbě společnosti, nechápe, proč Diverovi některé, nepříliš příjemné lidi, vůbec pozvali. Vše je pouze součástí jeho plánu, jak udělat dojem, vyvolat určité situace a konflikty, na kterých Dick může ukázat své nejlepší schopnosti a ukázat se v co nejlepším světle.

Zajímavá je i narážka na jeho rozpolcenou povahu. I když je to Nicole, která trpí duševní nestabilitou, ukazuje se, že ani Dick, ač psychiatr, není zcela v pořádku. Fáze euforie, ohromného nadšení pro věc střídá fáze melancholie, otrávenosti a pocitu zbytečnosti. Nicole si Dicka za manžela vybrala, jelikož v něm cítila oporu ve svém vrtkavém duševním stavu. Měla pocit, že je jí oporou, že se vedle něho její stav zlepšuje. Jako lékař navíc ví, co pacient potřebuje ke svému uzdravení.

Avšak Dick sám je nestálý a tak Nicole spíše škodí, než pomáhá. Manželé se na Rivieru uchýlili, aby se Nicole zotavila. K tomu však potřebuje klid a ten jí Dick nedopřává. Místo toho pořádá velkolepé večírky, oslňuje hosty a o pocity své ženy se příliš nestará. Je složité poznat, jestli tak činí kvůli své sobeckosti nebo proto, že si uvědomuje, že je snazší s Nicole manipulovat, pokud je slabá a nemocná. Tak může snadněji rozhodovat o rodinném rozpočtu, který z valné většiny zajišťují peníze Nicoliny rodiny. Dick má však díky svojí bezohlednosti a nenasytosti brzy přijít o vše.

4.4.3 Úpadek

Dick Diver by mohl být spokojený muž. Je mladý, úspěšný, má charisma a je okouzující. Jeho žena je krásná a bohatá, mají dvě děti. Na pohled tvoří perfektní rodinu. Dick si své štěstí někdy uvědomuje. Není však skromný a chce víc. Proto v životě učiní několik kroků, kterými své štěstí obrátí v neštěstí.

Dickovou první velkou chybou je jeho sňatek s Nicole, především pohnutky, které ho ke sňatku vedou. Dick překročí hranici vztahu mezi lékařem a jeho pacientem, což je silně neprofesionální. Navíc tak činí z vypočítavosti. Imponuje mu fakt, že je mladá a krásná, že se za ní muži otáčejí a že mu závidí její společnost. Jeho hlavní pohnutkou je však majetek její rodiny. Uvědomuje si, že peníze mu zajistí vydání jeho knihy, ale také ví, že mu otevrou nové možnosti a že se jeho život značně ulehčí. I když si uvědomuje, že nejedná správně, a i když ho před tím varují jeho ostatní kolegové, jejich varování nedbá a prosadí si svou. Svůj čin si omlouvá tím, že se bude o Nicole starat. Tím chce vykompenzovat pocit provinění.

Manželé Diverovi se usadí na Riviéře, kde se má Nicole léčit ze špatného zdravotního stavu, který se výrazně zhoršil po porodu dcery Topsy. Nicole se plánuje věnovat studiu a Dick práci na své knize. Její plány nezahrnují velkolepé večírky a neustálou přítomnost druhých lidí. Pro Dicka je to únik před tíživou samotou s Nicole a také má pocit, že si nějakou zábavu zaslouží. Tím dochází k dalšímu relapsu nemoci u Nicole, který vrcholí přijetím anonymního dopisu, ve kterém stojí, že ji Dick podvedl s jednou z pacientek. Není to pravda, ale Nicole mu stejně nevěří. Problematika jejich vztahu lékaře a pacienta a zároveň životních partnerů se vynořuje stále častěji.

„Nahlížel ji ze dvou stran: jako manžel i jako psychiatr, to ovšem čím dál víc ochromovalo jeho schopnosti. Za posledních šest let ho už párkrát stáhla na svou stranu, odzbrojila ho, protože v něm vyvolala pocit lítosti nebo zahltila záplavou fantastického a nesouvislého žertu. A teprve později, když povolilo napětí, si uvědomil, že se jí podařilo vyhrát nad jeho rozumným úsudkem.“ (s. 256)

Po několika záchvatech duševní nemoci, ke kterým v průběhu let dojde, situace vrcholí:

„Zahnul vzhůru do vrchu na zkratku k sanatoriu, ale když sešlápl plyn na krátké rovné silnici podél úbočí, auto sebou divoce hodilo doleva, pak doprava, vzepjalo se na zadní kola, ale to už Dick, v uších Nicolino vřeštění, strhl šílenou ruku svírající volant, auto se narovnal, ještě jednou sebou smýklo a vystřelilo ze silnice, prodralo se nízkým křovím, opět se nahnulo a pomalu se v devadesátistupňovém úhlu opřelo o strom.

Děti brečely, Nicole křičela, nadávala a snažila se mu rozdrápat obličej. Dick měl obavu, jak dalece je auto nakloněno, odhadnout to nedokázal. Musel Nicole zkroutit ruku za záda, aby přešel přes okraj a vytáhl děti. Zjistil, že vůz stojí pevně, ale sám se roztrásl a těžce oddychoval.

„Ty...!“ vykřikl.

Smála se jako potrefená, bez studu a beze strachu, jako by s tím neměla nic společného. Nikdo by si nepomyslel, že nehodu způsobila ona, chtěla se, jako by vyvázla z malého dětského průšvihů.

„To ses vyděsil, co? Chtěl jsi žít, co!“ (s. 261)

Nikdo by si ani nepomyslel, že manželství Diverových je nějakým způsobem v nepořádku. Navenek působí jako ideální pár, který má vše – peníze, úspěch i uznání. Díky tomuto činu si Dick uvědomí, že ke své manželce začal pociťovat vztek a odpor, avšak svůj podíl viny na jejím špatném stavu si nepřipouští. Místo, aby se problémům postavil čelem, se jim začne vyhýbat. Odjede na lékařský kongres do Berlína, kam původně cestu neplánoval. Cestou se dozví o smrti svého přítele Abe Northa a hned poté přichází další rána. Zemře jeho otec a tak se vydává na cestu do Ameriky na jeho pohřeb.

„Objednal meziměstský hovor s Nicole, čekal a vzpomínal, bylo toho hodně, ale ze všeho nejvíce litoval, že se vlastně nestal tak dobrým člověkem, jak si kdysi předsevzal.“ (s. 275)

Ani v této chvíli není Dick schopen se změnit, i když si tíživost své situace uvědomuje naplno. Namísto toho po návratu do Evropy zamíří do italské Neapole, kde náhodou po letech znovu potkává Rosemary Hoytovou. Vyspí se s ní. Považuje to za chvilkové selhání a utvrzuje se v myšlence, že miluje Nicole. A i když s Rosemary být nechce, žárlí na ni a rozčiluje ho představa, že se vídá i s jinými muži. Rosemary je již dospělá a podstatně méně naivní než dřív a proto s Dickem hovoří otevřeně.

„Možná teď roznáším mor,“ řekl pomalu. „Zdá se, že už nepřináším štěstí.“ (s. 295)

V této melancholické náladě se vydá do baru, kde se velmi opije a jeho konflikt s místním taxikářem musí řešit až na policejním komisařství. Dick skončí ve vězení, odkud ho dostane až zarputilost Baby Warrenové.

„Byla to vysilující, strašlivá noc, ale Baby cítila zvláštní uspokojení, že Dickova dosavadní vynikající pověst skončila. Teď už nad ním budou mít morální převahu oni, dokud ho ještě vůbec budou k něčemu potřebovat.“ (s. 315)

Baby si naplno užívá pocit nadvlády na Dickem, svým činem nad ním získává převahu a může s ním mnohem snadněji manipulovat. Dick se jí v minulosti několikrát postavil na odpor, po její pomoci jí však musí být po vůli.

Čím dál větší odpor vůči Diverovým začne pociťovat manželka Franze, která se nesnese s Nicole. Nicole se k ní chová povýšeně a drze, dává jí najevo svou nadřazenost, své slabiny ukrývá za svou nemocí, které se naučila zdatně využívat ve svůj prospěch. Také Dickovo časté flámování a menší pracovní zodpovědnost se jí nelíbí a Franz jí bohužel musí dát za pravdu. Rozpory vyvrcholí, když jeden z rodičů pacienta léčícího se z alkoholismu vyvolá scénu, ve které poukáže na Dickův problém s alkoholem. Franz se rozhodne vystoupit ze spoluvlastnictví sanatoria, a Dick s úlevou souhlasí, jelikož už o práci v něm stejně ztratil zájem. Manželé se přesouvají zpět na Riviéru, kde Dick naplno propadá alkoholismu, i když následky pití zná velmi dobře ze své praxe a také ví, že alkohol zničil talentovaného Abeho Northa.

„Takhle už to dál opravdu táhnout nemůžeme,“ začala Nicole. „Nebo snad ano? Co si o tom myslíš?“ Polekala se, že jí Dick okamžitě neodporuje a pokračovala: „Někdy se mi zdá, že je to všechno moje chyba. Že jsem tě zničila.“

„Takže ze mě je teď troska, co?“ zeptal se bodře.

„Takhle jsem to vůbec nemyslela. Ale ty jsi vždycky chtěl tvořit...a teď to vypadá, jako bys chtěl jen ničit.“ (s. 352)

Znovu se setkávají se starými přáteli – s Mary Northovou, která se podruhé vdala, s Tommym Barbanem i s Rosemary.

„Jsem tak ráda, že vás zas vidím a vím, že se vám dobře daří. Nějak jsem se bála...“ tu se zarazila a spolkla, co chtěla říct, „že se vám tak docela nevede.“

„Asi jste slyšela, že jsem začal chátat?“

„Ale ne. Jen... jenom jsem slyšela, že jste se nějak změnil. Jsem tak ráda, když vidím, že to není pravda.“

„Je to pravda,“ řekl Dick a přisedl si. „Začalo to už dávno... ale zpočátku to nebylo znát. Chování se nějakou dobu nemění, přestože se morálka zhroutila.“ (s. 375)

Je patrné, že Dick si uvědomuje svůj strmý společenský pád i to, že se o to jeho selhání veřejně mluví. Ztratil už nadobro svoji identitu, svou vášeň pro lékařské povolání a chuť pracovat, lásku ke své ženě, okouzující jiskru a schopnost bavit celou společnost. Upadl morálně i fyzicky. Jeho konec je nejlépe zachycen v úryvku, kde Rosemary vzpomíná, co kdesi zaslechla:

„Dickova zatrpkllost Rosemary překvapila. Brala ho jako člověka, který všechno odpouští a všechno chápe. A teď si vzpomněla, co o něm slyšela na lodi od nějakých úředníků z ministerstva zahraničí. V rozhovoru s těmi poevropštěnými Američany, kteří už vlastně ztratili svou národnost, padlo jméno všeobecně známé Baby Warrenové a v té souvislosti i poznámka, že Babyina mladší sestra se zahodila s nějakým zhýralým doktorem. „Ten už má všude dveře zavřené,“ řekla ta žena.“ (s. 376)

I když se Rosemary přičí představa, že by se Dick mohl tolik změnit, později pochopí, že to, co slyšela, je pravda. Na vlastní oči vidí změnu, která se s ním udála. I když se ještě jednou pokusí o sblížení, Dick už je nadobro apatický a ztrácí zájem i o ni – otázkou zůstává, jestli je to výsledek jeho celkového rozpoložení nebo skutečnosti, že Rosemary už není tím dítětem, které k němu kdysi vzhlíželo. Nadobro se rozpadne i jeho manželství s Nicole, která hledá útěchu a oporu v náručí starého přítele Tommyho Barbana.

„Tak proč jsi přišla, Nicole? Já už pro tebe nemůžu udělat vůbec nic. Chtěl bych zachránit sám sebe.“

„Abych tě snad nenakazila?“

„V mém povolání je někdy styk s pochybnou společností nutný.“

Rozplakala se hněvem nad tou urážkou.

„Zbabělče! Prohrál jsi život, zkrachoval, a teď chceš všechno shodit na mě.“ (s. 394)

Dick se nakonec uchýlí zpět do Ameriky, kde se mu daří postupně méně a méně. Z uznávaného psychiatra se stane vesnický praktik, ožení se a posléze stejně rozvede. Nicole se znovu vdá a jejich kontakt pozvolna vyhasne.

Za pádem Dicka Divera stojí nejen série špatných rozhodnutí a nemorálních činů, ale především skutečnost, že si vzal ženu tak bohatou, že jeho práce byla odsunuta na druhou kolej a on tak ztratil smysl vlastního života. Podle Bruccoliho (1963) je na vině především Dickův mladický idealismus. Podlehne kouzlu vysoké buržoazie, a když se dostane na vrchol společenského žebříčku, o svůj idealismus přichází, začne propadat alkoholismu a hýření.

4.5 Další symboly a motivy

Láska

Jako snad v každém velkém románu, i zde je jedním z hlavních motivů láska. V případě Dicka Divera je nejsilnější láskou, kterou je schopen cítit, láska k sobě samému, i když si tuto skutečnost nepřipouští. Svou manželku si bere pro peníze a milenka ho přitahuje hlavně proto, že v jejích očích vidí obdiv, který tak často vyhledává. Lásku pociťuje i Nicole ke svému otci, přestože na místě by byla spíš nenávist. Za zmínku stojí i to, že když v závěru Nicole lásku nachází u Tommyho, Dickova láska k Rosemary vyhasne.

Válka a boj

Celý příběh je ovlivněn první světovou válkou, během které Dick potkává Nicole. Jejich láska vzniká na troskách zničené Evropy a i přes zdevastované okolí je Dick plný optimismu. Politické a společenské změny, které nastávají, znamenají výzvu. Dick, který obdivuje „starou“ Ameriku a jejímž symbolem je pro něho jeho otec, se snaží udržet míru úspěchu jako před válkou.

I když se Dick umí dobře pohybovat ve zdecimovaném válečném světě, i přes nepřízeň doby se stává stále úspěšnějším díky své houževnatosti, po válce jeho hvězda postupně

vyhasíná, i když žije v bezpečném světě plném luxusu. Válka je předělem mezi starým, konzervativním, aristokratickým světem Evropy a novým, zbohatlickým světem Ameriky i se svými obyvateli, které Fitzgerald tak rád porovnává.

Vnitřní boj pak svádí hlavní hrdina po celou dobu. Nejprve bojuje s myšlenkou, jak neprofesionální je vzít si za manželku svou pacientku, později bojuje se svým chťičem, když se zamiluje do Rosemary. Svůj poslední, neúspěšný boj, vede se svou závislostí na alkoholu, která se stane pro jeho kariéru osudnou.

Otcovství

Motiv otcovství se v knize často opakuje, přestože normální otcovský vztah existuje pouze mezi Dickem a jeho otcem, kterého považuje za vzor morálky. U Nicole kvůli činu, který na ní otec spáchal, vypuká duševní porucha. I vztah, který má se svým manželem není příkladem běžného, normálního vztahu. Dick s Nicole si nejsou rovnocennými partnery, Nicole je nezodpovědná a Dick s ní často jedná jako s dítětem. Není to pouze chyba Dicka, jelikož i další Nicolin partner, Tommy Barban, zaujme otcovskou pózu. Je to on, kdo přesvědčí Dicka k rozvodu a kdo se pak stará o Nicole. Ta není samostatná nikdy.

Ani Dickův vztah s Rosemary, není normální. Velký věkový rozdíl mezi nimi vede k tomu, že Rosemary k Dickovi vzhlíží, považuje ho za svého mentora, zatímco ho přitahuje především její mladistvá krása. Poté, co dospěje, už Dickův zájem upadá. Dokonce ani Dickův vztah s dětmi, Lanierem a Topsy, nefunguje. V dobách jeho mládí se o děti téměř nezajímá, zatímco později je na ně silně fixován. Nakonec rodinu opouští a kontakt s dětmi neudrží žádný.

Herectví

Jelikož jedna z hlavních postav, Rosemary Hoytová, je slavná Hollywoodská herečka, motiv herectví se přímo nabízí. Není to pouze ona, kdo se vyžívá v herectví. Dick v dobách svého největšího úspěchu sám působí jako herec, dokonce i když si ho na pláži Rosemary poprvé všimne, poznamená, že pro skupinku přátel hraje divadlo, kterému rozumí jen sami účastníci. Dick má velký talent vytvářet představení, ve kterých je hercem i režisérem zároveň. Udává směr dění v celé společnosti, která se kolem něho pohybuje. Je jako

kouzelník, který umí ostatním vytvořit právě takovou iluzi, kterou si přejí vidět. To je jedna z nejsilnějších stran jeho povahy. Hlavní součást jeho atraktivity.

Také manželství Diverových je pouhým divadlem, hraným na efekt. Přestože vztah partnerů nefunguje a manželství není šťastné, navenek vše působí elegantně, uhlazeně a v pořádku. Dick pečlivě střeží všechna společná tajemství. Herecké nadání nelze upřít ani Nicole Diverové, která se naučí svou nemoc využívat ve svůj prospěch a při každém svém pochybení si zahraje na nemocnou oběť, která nemohla své jednání kontrolovat.

Duševní nemoc

Od počátku knihy víme, že Nicole Diverová trpí schizofrenií, která u ní propukla v důsledku hrůzného zážitku. Avšak čím hlouběji se začteme, vidíme, že není zdaleka jediným člověkem, který trpí duševní nestabilitou. Dick, její muž, který je téměř světovým odborníkem v oblasti psychiatrie, tedy vědění, která se duševním zdravím zabývá, by se o ni měl starat a postupně přispívat k jejímu uzdravení. Již ve druhé kapitole knihy, během pobytů manželů na Riviéře, je patrné, že Dick nejenže pro její léčbu moc nedělá, dokonce jsou patrné problémy i u něho. Střídají se u něho fáze mánie, obrovského nadšení a chuti do života s fázemi deprese, kdy nerozumí sám sobě a propadá melancholickým myšlenkám. Člověk, který má být Nicole oporou je tak spíše v pozici, kdy pomoc sám potřebuje.

Tento vztah, kdy jeden z manželů visí na druhém a vzájemně se ovlivňují, jejich vztahu nepřináší ni dobrého. Když se daří Dickovi, stav Nicole se zhoršuje. Když se Nicole uzdravuje, Dick propadá stále více alkoholismu. Je jisté, že manželé spolu nemohou být šťastni.

Když se Dick s Nicole ožení, jako vážený lékař si pochopitelně zakládá na dobré pověsti. To, jak ho vnímá společnost, je pro postup jeho kariéry velmi důležité. Proto je nucen zdravotní stav své ženy držet pod pokličkou. Tato snaha udržet idealistický obraz své rodiny je pro něho velmi náročná, jak finančně, tak psychicky. Důvod, proč tak činí, je čistě sobecký. Kvůli svému sobectví se mu nakonec celá situace vymkne z rukou a v závěru příběhu je to on sám, kdo se stane ostudou rodiny.

5 SHRNUTÍ

Oba romány, *Velký Gatsby* i *Něžná je noc*, jsou významnými díly světové literatury. Obě knihy také spojují totožné prvky. U obou můžeme nalézt silnou inspiraci autorovým vlastním životem. Stejně jako Jay Gatsby i Scott Fitzgerald se zamiloval do jižanské krásky z vyšších kruhů, kterou potkal během vojenského výcviku. I pro něho byla Zelda Seyreová ponejprv nedostižná. Fitzgerald měl za úkol se nejprve proslavit, až poté mohl pomýšlet na společný sňatek. Na výsluní úspěchu i Fitzgerald pocítil tíživou nutnost vydělávat peníze a ocitl se tak po neustálém tlakem. Zatímco Gatsby v závěru knihy umírá rukou jiného muže, Fitzgeraldovi se osudným stalo nadměrné pití alkoholu. Kus Scottovy osobnosti můžeme pozorovat i ve vypravěči příběhu Nicku Carrawayovi. I Fitzgerald studoval na prestižní americké univerzitě, ačkoliv na diplom nikdy nedosáhl.

U románu *Něžná je noc* zase pozoruje osud zpočátku úspěšného Dicka Divera. Stejně jako Fitzgerald měl odvážnou vizi své budoucí kariéry, i Dick má jasnou představu sebe samého za několik let. Dick se na výši společenského žebříčku dostává díky svojí manželce, která trpí duševní nemocí, ale je bohatá. S touto zkušeností se musel prát i sám autor, který nakonec, stejně jako Dick zažil postupný rozklad manželského svazku. Nezapomínejme na autorovy pracovní zkušenosti z Hollywoodu, které se v románu vyskytují taktéž, především prostřednictvím postavy mladé herečky Rosemary Hoytové.

Také umístění románu není náhodné. Právě na Francouzské riviéře Fitzgerald na knize pracoval, když zde trávil čas se svými přáteli. Strombergová (1999) uvádí, že Fitzgeraldovi práce na knize nešla od ruky. Jeho přátelé si navíc všimli, že je neustále pozoruje a tato pozornost jim byla značně nepříjemná. Hlavní inspirací mu byli manželé Murphyovi, jejichž osud se v románu prolíná právě s příběhem manželů Fitzgeraldových. Fitzgerald si během svého pobytu na Riviéře stěžoval Hemingwayovi, že jsou se Zeldou „*beznadějně neoblíbení a nikam nejsou zváni.*“ (Strombergová, 1999, s. 86) I tento fenomén pozorujeme v závěru knihy *Něžná je noc*, kde vidíme kdysi velmi oblíbené Diverovy jak se stávají přítěží pro své přátele a jejich přítomnost ve společnosti již není více žádoucí. Podobný euforický pocit úspěchu, jaký je typický pro Dicka Divera, zažíval v počátcích své kariéry také Fitzgerald. I on byl nadějným a vyzdvihovaným autorem, který však utopil svůj talent v množství vypitého alkoholu.

U obou románů je osud hlavních hrdinů podobný. Velký Gatsby umírá opuštěn, Dick sice žije, ale nepřilíš spokojeným životem maloměstského lékaře. I když každý z nich začíná na jiné startovní čáře, jeden jako chudák, druhý jako syn duchovního, společná je jejich silná ctižádost a optimismus. Oba se však dopustí stejné chyby, zamilují se do nesprávné ženy a oba z nesprávných pohnutek. U Dicka jsou hlavní motivací peníze Nicole, u Gatsbyho je obtížné rozeznat, co přesně ho na Daisy natolik uchvátilo, zda její povaha či zámožný původ. Oba se však usilovně snaží navenek udržet jakýsi obraz sebe samých a to za každou cenu. Oba mají talent okouzlit lidi a získat je na svoji stranu, každý se v jejich společnosti cítí dobře. Rozdílná je i jejich povaha. Gatsby má jasně stanovený cíl, kterého se drží až do posledního nadechnutí. Dick má také cíl, avšak cesta k jeho naplnění způsobí, že o něho postupně ztratí zájem. Je sluncem, jehož zář postupně vyhasne, zatímco Gatsbyho naděje neutichá, je přerušena až jeho vraždou. I když oba muže dostihne úpadek, u Dicka Divera, i když zůstává naživu, je snad ještě horší, než v případě Gatsbyho.

Autorova vize amerického snu je v těchto dílech čtenáři zprostředkována skrze osudy hlavních hrdinů příběhu. Oba touží po úspěchu. I když každý z nich má o něm svou vlastní představu, podnikají různé kroky k jeho dosažení, Fitzgerald v případě obou románů dochází ke stejnému závěru, že americký sen naplnit nelze. I když romány od sebe dělí téměř desetiletí, jeho názor zůstává nezměněn. Fitzgerald tak v otázce amerického snu zůstává pesimistou.

6 NÁVRHY MOŽNÉHO DIDAKTICKÉHO VYUŽITÍ

Ročník: 9.

Počet žáků: 20 – 25

Téma hodiny: Hlavní postavy románu Velký Gatsby

Pomůcky: kniha (nebo úryvek) Velký Gatsby, pracovní list

Mezipředmětové vztahy: dějepis, výchova k občanství

Cíl hodiny: Žák je na konci hodiny schopen pojmenovat hlavní postavy románu a vlastními slovy je charakterizovat.

Žáci pracují ve dvojicích. Každá dvojice dostane kopii 1. a 2. kapitoly knihy a jeden pracovní list, který žáci vyplňují společně. Musí se spolu tedy na vyplnění domluvit. Poté každá dvojice přednese svou práci a následuje skupinová diskuze v rámci třídy. Žáci si navzájem porovnávají své výsledky.

Část textu	Jak se podle vás bude příběh vyvíjet? Použij celé věty.	Proč si to myslíte?	Co se opravdu dosud stalo?
Předvídání před textem			
1. Část textu			

2. Část textu			
----------------------	--	--	--

Zdroj: www.csicr.cz/getattachment/e43a087c-c044-4761-adcc-e4282774ae7a

Odpověz na otázky:

1) Nick začíná své vyprávění vzpomínkou na radu svého otce: „*Pokaždé, když se ti zachce někoho kritizovat, uvědom si, že každý nemá takové výhody jako ty.*“

O jaké výhody se jedná?

2) Zaměř se na čas a místo. Jaký je rok? Jaké je roční období? Jak na tebe působí místo, kde se děj odehrává?

3) Popiš Nicka. Co vše o něm víš? Které výroky popisují jeho povahu?

4) Jak autor popisuje Jordan Bakerovou? Jak tato postava působí na Nicka?

5) Co vypovídá Tomovo chování o jeho povaze? Jaké je jeho chování k hostům v domě? Jak se chová k Myrtle?

6) V jakou budoucnost své dcery doufá Daisy Buchananová? Co to o ní vypovídá?

7) Která postava je ti sympatická a která nikoliv? Proč? Připomíná ti některá z postav lidí, které znáš? Čím?

Ročník: 9.

Počet žáků: 20 – 25

Téma hodiny: Společnost v románu Velký Gatsby

Pomůcky: kniha Velký Gatsby, pracovní list

Mezipředmětové vztahy: dějepis, výchova k občanství, výtvarná výchova

Cíle hodiny: Na konci hodiny je žák schopen vlastními slovy popsat autorovo vyobrazení společnosti.

Aktivita na úvod

- 1) Každý žák si za domácí úkol přinese obrázek nebo fotku z časopisu nebo novin, o kterém se domnívá, že zobrazuje určitou společenskou vrstvu obyvatel.
- 2) Žák se pokusí vysvětlit, proč si vybral daný obrázek, čím ho zaujal, co je pro danou skupinu lidí typické apod.

Práce s textem

- 1) Charakterizuj údolí popela – jak vypadá, jak na tebe působí? Jací obyvatelé tam žijí? Znáš ve svém okolí nějakou podobnou oblast?
- 2) Jak se Nick chová ve 2. kapitole, v Tomově bytě? Cítí se v dané společnosti příjemně?
- 3) Jak na tebe působí prostředí Gatsbyho domu? Zamysli se na své pocity z hlediska:
 - a) Vůní
 - b) Barev
 - c) Chutí
 - d) Zvuků

- 4) Zapiš 2 pomluvy, které o Gatsbym kolují. Proč myslíš, že autor k popisu Gatsbyho používá tyto pomluvy? Co lidé v Gatsbyho domě vědí o jeho majiteli? Proč chodí na jeho večírky?

- 5) Použij 5 přídavných jmen k popisu Gatsbyho domu a 5 přídavných jmen k popisu údolí popela.

- 6) Vytvoř ilustraci typického návštěvníka Gatsbyho večírku.

- 7) Vytvoř seznam povolání, které vykonávají hlavní postavy v knize, a zhodnot' jejich důležitost. Existují u nás nějaká povolání, která rozlišujeme jako prestižní?

ZÁVĚR

V této práci jsem se zaměřila na vyobrazení konce amerického snu ve vybraných dílech Francise Scotta Fitzgeralda. Autorovo pojetí této idey u románů *Velký Gatsby* a *Něžná je noc* jsem při popisu rozdělila do tří fází – vzestupu, vrcholu a úpadku hlavních hrdinů, skrze které Fitzgerald svou vizi amerického snu popisuje.

V první kapitole práce jsem se zabývala autorem samotným, jeho životem, zařazením do širší spisovatelské skupiny, popsala jsem i dobu, ve které autor žil, jelikož silně ovlivnila celou jeho tvorbu. V další kapitole jsem se zabývala definicí amerického snu.

Ve třetí kapitole jsem analyzovala román *Velký Gatsby*, nejprve z hlediska kompozice díla, následoval popis základní dějové linie, charakteristika hlavních postav. Následně jsem popsala vyobrazení amerického snu v tomto románu, které jsem rozdělila na tři fáze. Poté jsem se zabývala dalšími motivy a symboly v knize. Čtvrtá kapitola má totožné členění jako kapitola třetí, avšak je věnována románu *Něžná je noc*. I zde jsem hlavní pozornost zaměřila na vyobrazení amerického snu.

U obou děl je autorovo pojetí amerického snu totožné. I když autor romány psal v rozmezí téměř deseti let, jeho názor zůstal nezměněn. Došel k závěru, že americký sen není možné naplnit. Proto se v názvu této práce objevuje právě konec amerického snu. Hlavní hrdinové, skrze které americký sen vyobrazuje, končí buď mrtví, nebo zapomenutí, vždy sami. Lidé, dříve úspěšní a oblíbení, se svým honem za uznáním mění v trosky.

V páté kapitole se věnuji celkovému shrnutí obou románů. Popisuji zde podobnost hlavních hrdinů s životem samotného autora a věnuji se srovnání obou děl z hlediska obsahu.

V závěrečné kapitole připojuji návrhy možného didaktického využití v hodinách literatury. Z časových důvodů jsem však zatím neměla možnost tyto návrhy realizovat v praxi. Cíle, které jsem si v této práci stanovila, se podařilo naplnit.

POUŽITÉ ZDROJE

Literatura

ADAMS, James Truslow. *The epic of America*. Boston: Little, Brown, and Company, 1931, s. 404 - 405.

BAYM, Nina. *The Norton anthology of American literature*. Shorter 6th ed. New York: W.W. Norton, c2003. ISBN 03-939-7969-5.

BRADBURY, Malcolm. *Atlas literatury: literární toulky světem*. Praha: Cesty, 2003, s. 175-177. ISBN 80-7181-829-1.

BRUCCOLI, Matthew J. *The composition of Tender is the night a study of the manuscripts*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 1963, s. 76. ISBN 0822983834.

FITZGERALD, Francis Scott. *Něžná je noc*. Překlad Alexander Tomský. Voznice: Leda, 2012. ISBN 978-80-7335-325-4.

FITZGERALD, Francis Scott. *Velký Gatsby*. V tomto překladu vyd. 2. Překlad Rudolf Červenka, Alexander Tomský. Voznice: Leda, 2011. ISBN 978-80-7335-268-4.

FRIEDMAN, Michael Jay. *Outline of U. S. History: 1776 to 2011*. 2013. Ohio: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2013, s. 206-211. ISBN 978-1482546781.

MANGUM, Bryant a Paul SCHELLINGER. *The Great Gatsby: Encyclopedia of the Novel*. Londýn: Fitzroy-Dearborn, 1998, 514 - 515.

MENCKEN, Henry Louis. Scott Fitzgerald and His Work. *Chicago Daily Tribune*. 3. 5. 1925.

PETRY, Alice Hall. *Fitzgerald's craft of short fiction: the collected stories, 1920-1935*. 1989. Tuscaloosa: University of Alabama Press, c1989, s. 1. ISBN 08-173-0547-5.

PRIGOZY, Ruth. *The Cambridge Companion to F. Scott Fitzgerald*. 2002. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, s. 3-4. ISBN 978-0521624749.

STROMBERGOVÁ, Kyra. *Zelda a F. Scott Fitzgeraldovi: americký sen*. Překlad Zlata Kufnerová. Praha: H, 1999. ISBN 80-860-2253-6.

VRBA, František. *Doslov* In FITZGERALD, Francis Scott. *Něžná je noc*. Praha: Odeon, 1968, s. 284 - 286.

Elektronické

Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2010 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: www.csicr.cz/getattachment/e43a087c-c044-4761-adcc-e4282774ae7a

Declaration of Independence. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Declaration_of_Independence

Florence Nightingale Effect. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Florence_Nightingale_effect

LEWICKI, Zbigniew. *American Literature: A handbook of American literature for students of English* [online]. Varšava: Cultural Section of US Embassy, 1984, s. 57-65 [cit. 2016-06-06]. Dostupné z: <http://hell.pl/agnus/anglistyka/Literatura/Bluebook/BlueBook.pdf>

POWERS, Thomas. The Road To West Egg. *London Review of Books* [online]. 2013, 35(13), 9-11 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.lrb.co.uk/v35/n13/thomas-powers/the-road-to-west-egg>

The Great Gatsby. In: *SparkNotes* [online]. 2016 [cit. 2016-06-01]. Dostupné z: <http://www.sparknotes.com/lit/gatsby/>

The Roaring Twenties. *History.com* [online]. A+E Networks, 2010 [cit. 2016-06-06]. Dostupné z: <http://www.history.com/topics/roaring-twenties>

Tender is the Night. In: *SparkNotes* [online]. 2016 [cit. 2016-06-04]. Dostupné z: <http://www.sparknotes.com/lit/tender/>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Lenka Zatloukalová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Konec amerického snu v díle Francise Scotta Fitzgeralda
Název v angličtině:	The Failure of American Dream in Francis Scott Fitzgerald's work
Anotace práce:	Tato práce se zabývá životem a tvorbou spisovatele Francise Scotta Fitzgeralda. Cílem práce je charakteristika románů Velký Gatsby a Něžná je noc z hlediska vyobrazení amerického snu.
Klíčová slova:	Francis Scott Fitzgerald, americký sen, Velký Gatsby, Něžná je noc, bouřlivá dvacátá léta, ztracená generace, jazzový věk, Dick Diver, Jay Gatsby
Anotace v angličtině:	This diploma thesis is focused on the life and work of Francis Scott Fitzgerald. The aim of this thesis is to describe his vision of american dream in novels Great Gatsby and Tender is the Night.
Klíčová slova v angličtině:	Francis Scott Fitzgerald, american dream, Great Gatsby, Tender is the night, roaring twenties, lost generation, jazz age, Dick Diver, Jay Gatsby
Přílohy vázané v práci:	-
Rozsah práce:	63 s.
Jazyk práce:	CZ